BOBOVIZE

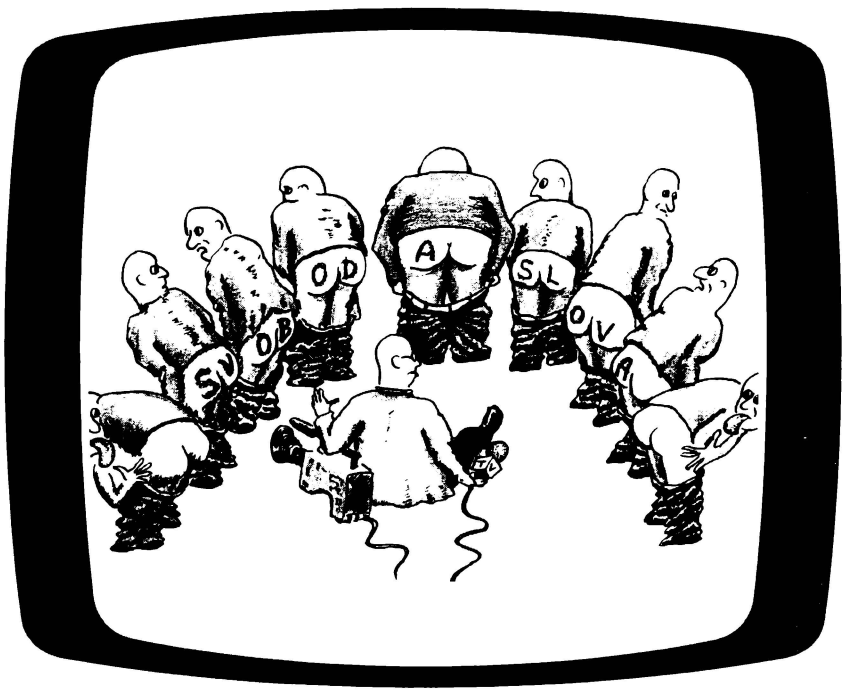

B O B O V I Z E

(pohled zevnitř)

Jekatěrina Andrikanis
Sergej Kondakov

BOBOVIZE

(pohled zevnitř)

VOTOBIA PRAHA

© Jekatěrina Andrikanis, Sergej Kondakov, 2001
Illustrations © Sergej Kondakov, 2001
Translation © Zdeněk Tomáš, 2001
© Votobia Praha, 2001

ISBN 80-7220-107-7

KÁŤA A SERGEJ

Ocitli jsme se v Bobovizi čirou náhodou. Nebyly v tom ani ideologické, ani politické, ani etické, ani jakékoliv jiné zásadní důvody.

Ano, ani nám se nelíbilo rychlé jmenování nového ředitele České televize. Ale nedivili jsme se tomu.

Svého času jsme podnikli několik pokusů zúčastnit se konkurzů, které vyhlašovalo vedení ČT. Polohulvátské dopisy, které jsme dostávali jako odpověď na naše náměty a programy, nám dokázaly, že všecky ty konkurzy jsou fikce a podfuk. Vyhlášení konkurzu je pouhá formalita. Ve skutečnosti je všechno už dávno rozhodnuto a podepsáno. Upřímně věřím, že se v Čechách najdou rozumnější, talentovanější a zkušenější lidé, než jsme my. Proč se však s námi alespoň ze zdvořilosti nemohou setkat, pohovořit si, podívat se na naše filmy, přečíst si doporučující dopisy význačných světových filmařů a televizních producentů, kteří nás znají a váží si nás jako špičkových profesionálů?

Řeknete si, že pro práci v televizi určitého národa se uchazeč musí dobře vyznat v národní psychologii, v národní kultuře, národních dějinách, národní politice... Tak za prvé, to přece není Newtonova binomická řada. A za druhé, Američan Philip Kaufman se stal klasikem světové kinematografie, když natočil film Nesnesitelná lehkost bytí, Robin Scott neuměl ani slovo rusky, ale natočil tři velké filmy o ruské hudbě, Miloš Forman nějakým způsobem porozuměl národním americkým problémům a natočil Vlasy a Lid versus Larry Flynt.

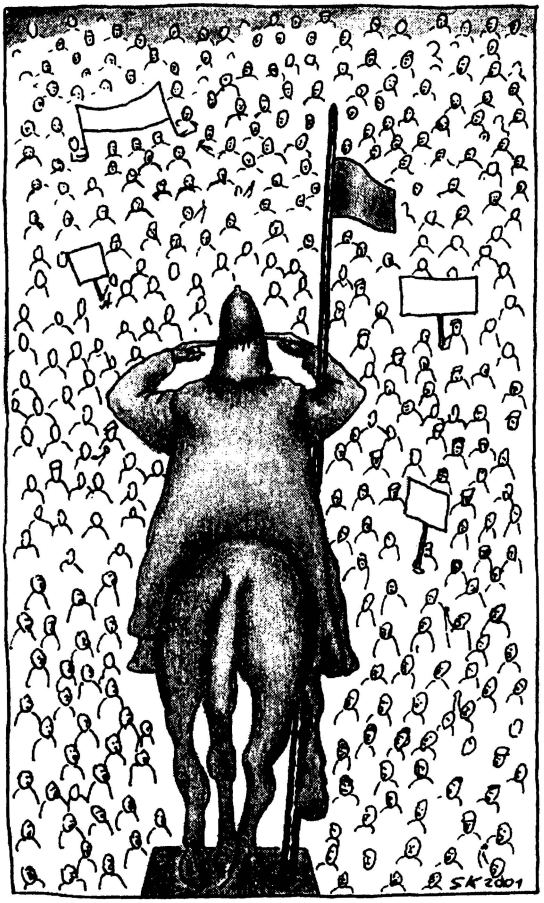

Co se ale týče České televize – tam odvolali nepohodlného, a pak vyhlásili jakoby konkurz. A jmenovali Hodače. Konečně, mají na to právo. Televize je přece státní, ať má jakýkoli název. Z čích peněz žije? Skutečně z měsíčních poplatků od majitelů televizorů?

Ještě méně se nám ale líbilo vzbouřenecko-teroristické chování pracovníků této státní instituce. Obsadili newsroom, zabarikádovali se tam a odmítli pustit dovnitř nové vedení.

Samozřejmě že mají právo na nespokojenost, nesouhlas, ba i na protest. Civilizovaná společnost je však proto civilizovaná, aby se pokusila řešit všechny problémy pokojnou, civilizovanou cestou. Zpočátku jednáním, pak interpelací v parlamentu, poté stávkou. Teprve až když jsou VŠECHNY prostředky vyčerpány, potom lze vyjít do ulic.

Svobodní lidé se nezmocňují majetku, který jim nepatří, nemonopolizují své názory na život. Vzpomeňte si na Voltaira, ten, i když nesouhlasil ani s jedním slovem protivníka, byl připraven položit život za sokovo právo vyslovit je.

Bouří se jen otroci.

Vzpoura je totiž vždycky a všude nesmyslná a neužitečná. I vzpoura Spartakova i vzpoura redaktorů České televize.

V zásadě nám bylo jedno, kdo v této podivné válce vyhraje.

Nestáli jsme ani na jedné, ani na druhé straně.

Pracovali jsme v Bobovizi a poctivě a svědomitě jsme plnili své povinnosti. Nedávali jsme do té práce celou

svou duši, srdce, talent či sílu. Možná proto, že to po nás nikdo nežádal.

Avšak úměrně tomu, jak se vyvíjela situace, jak hulvátsky, otrocky a odporně se chovali ti, kdo se bouřili a protestovali, když jsme pozorovali prostředky, které se nestyděli používat – naše sympatie se obrátily na stranu lidí „legálního vedení televize".

Ano, nepředvedli nic světoborného, ani nic, co by souviselo s nadáním. Nikdo z nich však ANI JEDNOU, ani slovem, písmenkem nebo gestem neurazil své kolegy. Nevyužili vysílacího času k ostouzení protestujících. Nikoho násilím nevyháněli ze svého území. Nevyzývali obyčejné lidi, aby vyšli na Václavské náměstí. Nepolepovali svými letáky ulice a domy. Nikomu nebránili, aby vyjádřil své stanovisko.

„Bojovníci za svobodu slova" již delší dobu využívají televizní čas, nepřerušovaný našimi zprávami, k propagaci svých stanovisek jako jedině správných a objektivních. „Kdo nejde s námi, jde proti nám!" vykřikují.

Víte ale, kam to vede? Co může být dalším krokem?

„Nevzdá-li se nepřítel, bude zničen!"

„Naše učení je všemocné, protože je správné!"

„Kupředu k vítězství...."

„Zašlápněte proklatého netvora!"

Doufáme, že v jistou chvíli všichni účastníci tohoto dramatu zakusí takzvaný „stockholmský syndrom", kdy jak rukojmí, tak teroristé, kteří strávili určitou dobu pohromadě, jsou prostoupeni vzájemnou bezděčnou sympatií a spojují se v boji o svůj život.

ŘÍKALS ; SVOBODA! SVOBODA!
SK

Opravdu nejsme Češi. Narodili jsme se, vyrostli jsme a získali jsme vzdělání v jiném zeměpisném pásmu. Tato země nám však poskytla přístřeší.

A není nám lhostejné, co s ní bude.

SERGEJ

Jak hezky to všechno začínalo!

Devětadvacátého prosince mi zavolal můj známý Producent a zeptal se, zda bych mohl pracovat pár hodin na Silvestra? S Káťou právě přijíždíme domů autobusem, přeplněným lidmi s pátečními předsilvestrovskými nákupy. Tlačím se ke dveřím, omlouvám se na všechny strany a domlouvám se s Producentem mobilem: „Říkáte, jestli mohu pracovat pár hodin na Silvestra? Pardon! Promiňte! A co to bude za natáčení? Dovolte mi projít, prosím! Co budeme natáčet, zprávy? Promiňte! To není na vás. To je báječné! Okej, můžete se mnou počítat. Ano, zavolejte mi večer. Tak se mějte, pozdravujte manželku!"

Večer zase telefon. „Ano, ano," potvrzuje „na Silvestra točíme, ale mám k vám ještě jednu prosbu, co děláte zítra?"

Co dělám zítra? ... Zítra, zítra... Kdy? Od devíti? Cože, taky natáčet zprávy? To je skvělé!

A teď se Producent nepříliš jistě zajímá, co bych říkal tomu, že ty zprávy budeme natáčet pro Českou televizi. Ale alternativní. Mně je ale přece jedno, pro koho budu dělat zpravodajství! Je to moje práce, které se věnuji celý život. „Tak to je fajn!" vykřikuje můj Producent

a domlouváme se, že se zítra v devět ráno setkáme před budovou zpravodajství na Kavčích horách.

Jak bylo domluveno, ráno třicátého přijíždím na Kavky. Vidím známé techniky, s nimiž jsem kdysi pracoval.

Buď zdráv, nazdar. Pár neznámých tváří – to jsou kameramani, Producent nás představuje. Procházíme dvojitým kordonem, stoupáme ke kanceláři Náčelnice, cestou zachycujeme podezíravě napjaté pohledy okolí. Vzduch se chvěje jakýmsi podivným vzrušeně organizačním bzukotem, třebaže navenek se nic neděje. Tak asi zní sykot zápalné šňůry. Jsme požádáni, abychom se příliš nepohybovali po chodbách.

Objevuje se vedení, představujeme se. Cosi se dalo do pohybu. Usedáme do aut a jedeme do maličké videofirmy v Podolí, která se stane dočasnou technickou základnou naší zpravodajské redakce.

Celé přízemí malé vilky hučí jako úl. Teď je celá výroba soustředěna zde. Pokouším se sám alespoň trochu zorientovat, odhaduji, co máme k dispozici, co chybí, s čím budeme muset pracovat. Závisí na tom organizace mé práce.

Zjišťuji toto: nemáme takřka nic – ani informační, ani monitorovací oddělení, ani potřebný počet střižen, ani hlasatelnu, ani přijímací místnost, ani místnosti pro kameramany, ani kancelář ředitele, ani dispečink, ani technické oddělení. Chybí i třeba primitivní počítač s internetem. To správné zařízení se nachází na Kavkách, ale tam je nám vstup zakázán.

Takže co máme k dispozici? Dvě místnosti v přízemí, několik předpotopních kamer, mikrofony, základní

osvětlení, jednu jedinou digitální střižnu a osobní auta. A s TÍM, jak vyplynulo z debat a důležitých pokynů, máme pravidelně připravovat zprávy.

Podmínky jistě nikterak ideální, ale zažil jsem i horší, když jsem vyjížděl na operativní natáčení úplně sám. Sám sobě redaktorem, technikem, kameramanem, zvukařem, osvětlovačem i řidičem. A šlo to, přivážel jsem normální příspěvky.

Vypadá to, že se tady sešla celá naše skupina. Podle zevnějšku se pokouším rozpoznat neznámé: redaktor? kameraman? technik? střihač? Dosud neznám všechny podle jména, ale zevnějšek a způsob chování vždycky napoví profesi.

Malý vyzáblý mužíček pobíhá uspěchaně kolem. Jako družice krouží ve spirálách všemi místnostmi, vysílením padá do křesla, křečovitě doluje z kapsy pištící mobil a opět uhání, jako by nemohl mluvit vsedě. Vypadá tak nějak oškubaně: řiďounké vlásky, stařičký plstěný krátký kožich, špičatý nosík. Až se mi z něj točí hlava, když ho pozoruji, ale přesto se nemohu dovtípit, jaká je jeho profese.

„Buďte zdráv, jsem Zpravodaj. Jedu natáčet s vámi."

Bereme s sebou technika s aparaturou, usedáme do auta a míříme do centra, do Karlovy ulice k divadlu Ta fantastika, kde probíhá akce na podporu legálního televizního vysílání. Právě z této akce máme udělat krátkou reportáž.

Zpravodaj je příšerně nervózní. Žurnalistická práce je pro něj novinkou, zjevně to není jeho parketa. Je to divadelní herec, zahrát reportéra se mu nepoštěstilo ani

v divadle, ani v životě. Co naplat, každý někdy začíná. Roli se neučil, protože hra není dosud napsána, dramaturgové dřepí nad námětovými tahy, ačkoli první jednání je už odehráno.

Mimochodem, ještě k té divadelní hře.

Kdo, za jakým účelem vymyslel a rozehrál tuto gigantickou melu, která vzrušila celou českou společnost, nejspíš zůstane ještě nadlouho tajemstvím.

V náhody takového druhu nevěřím.

Velice podivné bylo pozorovat předehru, kdy se generální ředitelé největší národní mediální společnosti střídali ve funkci jako prodavači ve zchátralém kiosku. Puchalský řídil ČT dvacet měsíců, Chmelíček seděl ve svém křesle ještě kratší dobu – necelý rok. Mimoděk tu vytane na mysli výraz „nomenklaturní přesuny", vlastní socialistickému systému. Člověk, který proklouzl mezi řídící elitu, do „nomenklatury", se nemusel obávat o svou budoucnost. Dnes jsi ředitelem obchodu, zítra ale budeš řídit nakladatelství a pozítří tě bez mrknutí oka jmenují ředitelem závodu. Hlavně buď poslušný a plň direktivy.

Po chvilce bloudění v centru přijíždíme k divadlu Ta fantastika. Před vchodem postává několik lidí. Na dveřích visí skromné oznámení, že zde se sbírají podpisy na podporu legálního televizního vysílání. Tím začíná i končí reklamní kampaň celé akce.

Natáčíme vše, co je pro reportáž třeba. Stand-up děláme uvnitř v divadle. Zpravodaj vstupuje do záběru a vzpomíná, jak na tom samém místě předčítal před několika lety výzvu ke studentské stávce.

Míříme zadem k sousednímu divadlu Na zábradlí. Zpravodaj upozorňuje, že nás tam nečekají, musíme se prostě připravit na nejhorší. Toto divadlo je jedním ze štábů na podporu vzbouřených redaktorů. Práce uvnitř je podle všeho v plném proudu. Ze dveří co chvíli vycházejí lidé se svazky letáků a proklamací, vyzývajících k okamžité podpoře svobody slova 3. ledna na Václavák. Záběr jako vystřižený z filmu Revoluční Praha.

V divadle nás opravdu nečekají a žádají, abychom odešli. Ne prostě jen tak, vyhánějí nás ven způsobem, který hraničí až s urážkami. Nějaký pán za námi dokonce vybíhá ven a plive Zpravodajovi pod nohy. Doopravdy.

Ještě včera byli dobrými přáteli, scházeli se, debatovali o aktuálních problémech. Dnes odkudsi vytrysknuvší vztek je nutí zamořovat vzduch nadávkami a okolní prostředí špinit plivanci. Co to je? Proč tak najednou?

Plivající pán, jak jsme zjistili, nebyl vůbec jediný. Zpravodajův mobilní telefon div neprasknul od vzkazů, posílaných ze všech koutů Čech. Poselství to byla většinou stejně urážlivá. Ty mizero, svině, lotře, zrádče a tak dál. Volají lidé, s nimiž se Zpravodaj přátelil. Volají i známí. Volají však i lidé, které Zpravodaj jakživ neviděl. Proč se pro všechny ty známé i neznámé stal tento nepatrný človíček v okamžiku nepřítelem? A odkud znají číslo jeho mobilu? Ve Zlatých stránkách tahle informace není.

Onen den, kdy od počátku otevřeného konfliktu uběhl pouhý týden, zdálo se mi divné takové organizované rozdělení lidí. Moc dobře si umím představit člověka,

který z celého srdce sympatizuje s redaktory, kteří se usadili ve velíně. Každý má právo na sympatie či antipatie. No dobrá, nezalíbil se mu Hodač, který si jinak stříhá bradku a chce budit dojem, jako by ruskému carovi z oka vypadl!

Kdosi ale zjevně podněcuje antipatie k aktivitě. Kdosi vnuká myšlenku, že urážky na adresu Hodače, Náčelnice a jejich skupiny zůstanou nepotrestány. Kdosi se vážně zabývá organizováním štvanice.

Vrátili jsme se do našeho ubohého technického centra, připravujeme reportáž a jedeme ji stočit. Montáž všech natočených a sestříhaných příspěvků, záznam moderátora a konečná montáž vysílací kazety probíhá v budově bývalého Armádního filmu v Hlubočepích.

Kdysi byl ten zámek plný života, vojáci tu natáčeli své agitky. V potu tváře zde usilovně pracovalo 350 lidí, opěvovali válečné řemeslo a dokonce mu věnovali i hrané filmy. Z bývalé nádhery zbyly psací stroje, střižna z doby Rudolfa II. a studio s osvětlením, schopným udělat z Madonny Frankensteina. Rozeschlé schody hlasitě vržou, během natáčení moderátora na sebe všichni syčí a ukazují prstem ke studiu. Ani cedule se signalizací „Ticho!" nesvítí.

A jako koruna všeho je tu psí zima. Ne že by tady byl sibiřský mráz minus čtyřicet, to ne. Jelikož však zámek postrádá vnitřní vytápění, panuje zde takový záludný chlad, až z něho postupně stydnou ruce, nohy i duše. Jen díky oné milé paní, která nám nosila horkou kávu, neskončil celý příběh mnohem dřív: společným hrobem v Hlubočepích.

Ten den, třicátého prosince, jsme měli poprvé vysílat zprávy. Moderátorka již dočetla ve studiu svůj text. Ostatní se shromažďují v přízemí a sborově propadají nervozitě. Nikdo není na svém místě. Ze společné nervozity houstne vzduch tak, že by se dal nabírat lžičkou. Krabičky cigaret se vyprazdňují před očima. Čekáme, až redaktoři přivezou sestříhané příspěvky. Čekáme, až budou všechny materiály pohromadě. Čekáme, až auto s hotovou kazetou odjede na Barrandov, odkud má být podle plánu odvysíláno první vydání zpráv.

I já se nervuji a držím palce, třebaže z jiného důvodu. Dělám svoji práci, natáčím informace, a jako každá práce má být i ta moje dovedena do konce. Ve zpravodajství je ukončením odvysílání. Dokud signál nedoletěl do televizorů v bytech, ber to tak, že jsi nepracoval, ale jen tak sis hověl. Televizní noviny jsou věcí kolektivní a vzájemné součinnosti. Na tom, jak si každý odvede svoji práci, závisí celkový výsledek. Od práce celého týmu se odvíjí prestiž každého jeho člena. Jelikož pracuji v týmu, jeho záležitosti a problémy jsou i moje.

Nestihli jsme to!

K sedmé večer nebyla ještě kazeta hotova. Náčelnice vybuchuje vztekem a já ji chápu. Zprávy, které se neodvysílají včas, jsou k ničemu.

Následují telefonické hovory, jejichž výsledkem je stručný pokyn: pracujte, vysílat se bude později.

Kolem půl osmé sbíhá seshora Producent s kazetou v rukou. Jako jeden muž plníme povel „na koně!" a kolona aut se žene směrem k barrandovským pavilonům. Přiřítíme se do Novy, předáváme kazetu. Stojíme v re-

cepci. S hlavou vykroucenou vzhůru hledíme na místní televizor.

A přece se vysílalo! Se zpožděním, mimo určený čas, ale vysílalo se! Naše první zpravodajství se vysílalo.

Na Silvestra zkouším dát trochu do pořádku osvětlení ve studiu. To, co tam zůstalo jako dědictví po vojácích, se dá jen stěží nazvat osvětlením. Ostré stropní světlo kreslí přísterné stíny pod očima a pod bradou, pozadí je křivé. Tak se natáčet nedá. Moc se mi to nedaří zlepšit, svítit totiž není čím, leda mou pleší. Mezi nakupenou veteší jsem objevil pár osvětlovacích souprav a maličký difuzor světla. Nedalo se toho moc dělat, ale přesto to trochu pomohlo. A když už jsem zůstal v Armádním filmu, natáčím „studio" pro denní i večerní zpravodajství. Mezi tím jedu se Zpravodajem na Kavky udělat interview s Hodačem.

Zpravodaj je opět nervózní. „Teda nechce se mi jet na Kavky," zakvílí co chvíli a míří autem právě tam. Konejším ho, jak mohu, že to bude v pohodě.

U hlavního vchodu čekáme na ochranku. Vidím svého známého, kameramana Pepu Raupa, cosi natáčí. Dívám se na něho a jsem bez sebe závistí. Pepa má přes rameno moderní kameru, v patách technika, který nahrává zvuk a dohlíží na technické nuance natáčení. Venku je čeká pohodlný vyhřátý Ford transit a v něm zřejmě řidič. A já mám sice spolehlivou, ale prastarou kameru se slabými akumulátory, zvuk si nahrávám sám a auto řídí redaktor. Mezi prací lovím velice nepřátelské pohledy, upřené na Zpravodaje ze všech stran.

Teď za námi přicházejí příslušníci ochranky, míříme k Hodačově pracovně, před níž – jaké překvapení! – potkáváme celé dva natáčecí štáby, které zabírají jen a jen nás. Ohó, říkám si pro sebe, Zpravodajovo jméno jim už zní bezmála jako Schwarzenegger. Odkud by se jinak vzala taková úcta? (V závorce podotýkám, že v silvestrovských televizních novinách nebyl příspěvek o naší návštěvě u Jiřího Hodače vysílán. Asi nás natáčeli pro Home video.)

Interview probíhá bez nesnází, Hodač vypadá v této napjaté situaci báječně. Mluví stručně, nerozvádí myšlenky doširoka, prostě tak, jak je to třeba.

Ve stejné sestavě a stejně slavnostně se vracíme k vozu. Někdo říká, že senátor Ruml přespal v noci ve velínu. Ptám se, proč to dělal? No, aby tak nějak chránil redaktory. Gratuluju, povídám ochrance, teď je vaše profese postavena na roveň senátorské.

Jen tak mimochodem podotýkám, že jsem za svého života chodil dvakrát s ozbrojenou ochrankou. Poprvé v květnu devětaosmdesátého, v Kábulu, když jsem natáčel odchod sovětských vojsk z Afghánistánu. Tam a tehdy to bylo zcela pochopitelné: důstojník přidělený k natáčecímu štábu osobně zodpovídal za naši bezpečnost, protože odjet z vojenského útvaru jsme mohli jen obrněným transportérem a pod ochranou samopalníků. Podruhé – a to je velice smutné – byla ochrana nutná 31. prosince 2000 v zeměpisném středu Evropy, abych mohl natočit interview se šéfem televize.

Dnes byla za místo soustředění zvolena vilka v Podolí. Postupně sem přicházejí lidé. Vidím spoustu neznámých tváří, objevily se zbrusu nové. To je dobré znamení, tým se rozrůstá. Kéž by mezi nimi byli odborníci, přeji si toužebně. Kolem desáté hodiny jsou místnosti absolutně plné, nacpalo se sem takových dvacet lidí. Hluk, křik, vyzvánění mobilů. To už není úl, ale mraveniště. Mělo být také organizováno jako u mravenců: rozdělit úlohy, povinnosti, příchod – odchod, kdo s kým a kdy jede, kde bude střižna, jaká je nejzazší lhůta pro odevzdání materiálů ke kompletaci. Prostě jak je třeba. Alespoň v tom nejzákladnějším.

Opět natáčím interview s Hodačem. Dnes mi úlohu redaktorky hraje dívka. Popsat ji je složité. Navenek vypadá, že roli odpovídá: oblečení jaksepatří, účes jaksepatří, rysy obličeje jaksepatří, make-up jaksepatří. Něco jí však chybí. Že by temperament? Předbíhám a prozradím, že úloha redaktorky se jí nevydařila. Zkusila si totiž vyměnit roli. Říkejme jí Rosnička.

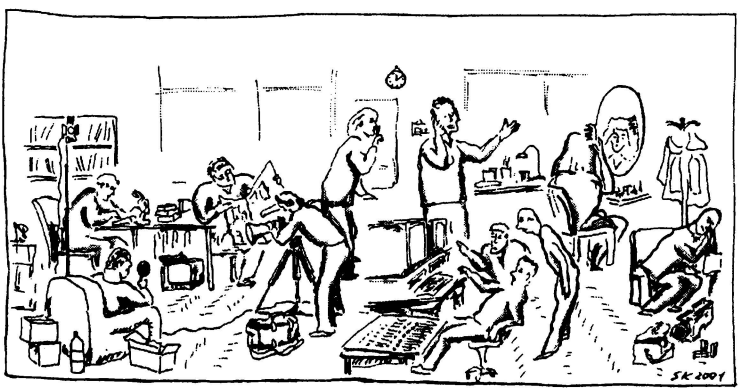

Usedá k telefonu, aby domluvila schůzku. Já čekám.

Náhle vyskakuje jako opařená: okamžitě jedeme na Kavky, redaktoři tam lezou z oken! Za deset minut už parkujeme u redakce zpravodajství, zkoumáme situaci. Celkem je tu ticho, jen skrovný hlouček přešlapuje před budovou. Okna velína jsou dokořán, lidé však vstupují a vycházejí pouze dveřmi. Tři natáčecí štáby vcházejí jeden po druhém dovnitř. Rosnička telefonuje a hlásí, že Hodač je tam, v budově. Čekáme.

Začínají k nám přicházet lidé. Jakýsi pán se zajímá, pro koho točím. Pro veřejnost, odpovídám.

„A nechtěl byste nám ukázat průkaz?"

„Nechtěl," říkám, „nejste od policie, abyste kontroloval moji totožnost."

„Proč jste mě natáčel? Nechci, abyste mě natáčel!" mísí se do rozhovoru další pán.

„Já vás ale přece nenatáčel, co je na vás zajímavého?"

„Tak to zas ne! Nejsem slepý! Vy jste mě natáčel!"

„A mě, mě taky natáčel!" přitakává nějaký dotěra.

„A i kdyby, co je na tom špatného? Co jste zač – děláte snad něco trestného?"

„Ne, ale stejně, odkud jste, koho zastupujete?"

Tahle otázka byla adresována Rosničce. Začíná se neobratně ospravedlňovat, a tím se dostává do trapné situace.

„A kde máte logo na kameře? A co váš příkaz k natáčení?"

„Nevzala jsem ho s sebou... nechala ho v kanceláři..."

„Jste vůbec žurnalistka?" dav začíná pociťovat svoji sílu, už nás obklopují v kruhu. „A kde máte svůj služební průkaz?"

„Nějaké problémy, občané?" musím zvýšit hlas, abych měl v situaci navrch. „Opakuji vám, že natáčím pro veřejnost. Kdybych tak byl kameramanem BBC, měli byste něco proti?" ptám se nejbližšího, nejaktivnějšího pána.

„To bychom si stejně nejdřív zkontrolovali doklady, a pak bychom se rozhodli."

„Kromě nás tu byly ještě tři natáčecí štáby, ale vy se zajímáte jen o nás, pročpak? A proč nechcete doklady po tamtom?" ukazuji na kameramana s digitální kamerou.

„Ne, přesto nám řekněte, kdo jste!" stojí si muž tvrdošíjně na svém. Vytahuje své doklady, ukazuje je. Mezi ji-

nými papíry je propustka do ČT. Na oplátku se představuji. Nemám české příjmení, a to je důvod k útoku.

„Takže vy nejste občan České republiky?"

„Zatím ještě ne, jsem občan Ruska."

Očekával jsem reakci, ale tak bouřlivou ne. Dva z davu prostě ječí jako profesionální příslušníci divadelní klaky:

„Tak se vraťte do toho svého Ruska! A točte si tam! Tady nemáte co pohledávat."

A takový projev družby mezi národy se jim ještě zdál málo. Nad prostranstvím se rozléhá srdceryvný křik:

„Lidi! Poslouchejte! Tady! Mezi námi! Je! Občan! Ze Sovětského! Svazu!"

Tak jo, myslím si, teď přijde na řadu marxismus-leninismus, proletářský internacionalismus a ostatní ideologické nesmysly, které tak špatně snáším. Je načase ukončit nesmyslnou přestřelku. Z hloubi paměti okamžitě vyskakují epizody, jak jsem v horské asijské vesnici musel uklidňovat místní obyvatele, rozhodnuté v záchvatu xenofobie zasypat náš natáčecí štáb kameny. Jak jsem se v hloubi Ruska dohadoval s chuligány. Celkem vzato, něco ve mně vybuchlo.

„Dámy a pánové! Ptáte se, pro koho natáčím? Odpovím vám, když mě v klidu alespoň chvilku vyslechnete. Točím tady pro lidi. Stejně jako jsem v osmdesátém sedmém natáčel filmy o stalinismu a riskoval své zaměstnání. To jste ještě zpívali hosana komunismu. Dělám svoji práci, jako jsem ji dělal v osmdesátém osmém, kdy jsem stál s kamerou před tanky a riskoval život. To vaše demokracie ještě ležela v plenkách. A v osmdesátém devátém

jsem v Afghánistánu natáčel odchod vojsk a dělal všecko, co bylo v mé moci, aby padla berlínská zeď. A abyste mohli tři dny nato provést svoji sametovou revoluci. A namluvit se o svobodě slova, co hrdlo ráčí! I tady natáčím pro lidi. Jestli se vám to nelíbí, znamená to, že jste proti svobodě slova. Poněvadž každý, chápejte, KAŽDÝ má právo na informace. A kdo je konkrétně zprostředkovává do vysílání – to není důležité, pánové!"

Vidím, že se lidé začínají uklidňovat, můžeme přejít k další části improvizovaného mítinku. Tu se ale jako z udělání objevuje ve dveřích Hodač, a dav, který se pohnul jeho směrem, okamžitě zapadne do starých kolejí a řve: „Han-ba! Svi-ně!" Natáčím Hodačův příchod, běsnící dav, a sklízím za to mohutnou ránu do kamery.

Jedeme nazpátek a před očima mi trčí tváře, zatemněné zlobou a nenávistí. Panebože, je to tak, ti už nevědí, co dělají! Vždyť to jsou napohled normální lidé, slušně oblečení, zdálky vypadali inteligentně.

Déjavu. Devadesátý rok, mítink Jelcinových přívrženců. Devadesátý druhý rok, ruští nacisté na schůzi společnosti Pamjať. Devadesátý čtvrtý rok, mítinky obětí ruských kampeliček. Stejný fanatismus, strach a zloba ve tvářích.

Navíc mi připadá divná zjevná zbabělost stoupenců protestujících. Spojeni v davu mohli urážet a skandovat svá hesla, poštěkávat z bezpečné vzdálenosti. Když se však ocitli jeden proti jednomu, uhýbali očima a odmítali mluvit. Nedovedete si představit, jaká to byla potíž najít v ulicích Prahy alespoň pár lidí, kteří by na kameru prostě řekli: „Jsem na straně povstalců." Hrdina Bertolu-

cciho filmu Poslední císař, monarchův učitel, na otázku: „A vy jste gentleman, pane?“ odpověděl: „Snažím se jím být, Vaše Veličenstvo.“

Stěží slyšel někdo z tohoto davu před budovou zpravodajství jméno Hodač před třemi týdny, osobně ho určitě nikdo neznal. Hodač jim nenadával, nedluží jim peníze, nikoho nezabil a neoloupil. Vůbec nestihl udělat nic z toho, zač by ho bylo možno nenávidět.

Hodač byl jmenován rychlostí blesku. Prý měl ve svém předchozím postu šéfa zpravodajství problémy v jednání s podřízenými. A ještě se říká, že je to člověk s nízkou mírou profesionality. A prý prosazuje partajní linii.

Všimněte si, že ze tří bodů je konkrétní pouze jediný, ten první. Zbylá dvě obvinění jsou nálepky.

Jaké konkrétní „problémy v jednání s podřízenými“ měl Hodač ve funkci šéfa zpravodajství? Kdo ho nechápal? Kdo ho neposlouchal? V čem přesně byl Hodač nedostatečně profesionální, když za jedenáct let práce v BBC udělal kariéru? A co se týče „partajní linie“, tak linii konkrétně které politické strany měl jako poddaný Jejího Veličenstva královny Alžběty II. prosazovat – konzervativců, nebo labouristů?

Vzpomínám si na starou anekdotu o síle tisku.

Chruščov a Eisenhower se domluvili, že si to rozdají v běhu. Na stadionu byla odměřena vzdálenost. Rozhodčí odstartoval, vyběhli.

Příští den vyšly americké listy s titulky: „Hurá! Zvítězili jsme! Ike doběhl první!“

Zároveň list Pravda v redakčním článku napsal: „Nehledě na protivítr, úmorné vedro a nepřetržitý liják, náš drahý Nikita Sergejevič doběhl do cíle jako druhý. Kdežto prezident Spojených států byl ve finiši všeho všudy předposlední."

Kdyby byl tisk v rukou toho pořvávajícího davu, pak bychom se jednoho překrásného rána dočetli: „Vzhledem k tomu, že redaktorům ČT se osobně nelíbí pan Hodač a paní Náčelnice, oznamujeme, že svoboda slova v České republice je ohrožena. Občané, zachraňme svobodu slova! Všechny síly na záchranu svobody slova! Vyhlašujeme totální mobilizaci k boji za záchranu svobody slova!"

It works!

Žerty stranou, práce se musí udělat. Interview s Hodačem není dosud natočeno. Znovu jedeme s Rosničkou na Kavky. Tam se ale šéf TV radí se svým novým managementem. Všichni čekají na závěrečné prohlášení. Přijeli jsme později, než jsme měli. Všechna výhodná místa už obsadili kolegové. Vmáčknul jsem se na kraj a předpokládal, že obrázky budou i tak. Cítím na sobě známé nenávistné pohledy a šuškání. Veškerý tisk se rozmístil před vymezenou prostorou, v „čekací zóně".

Objevuje se jakási dívčina, podle vzhledu korespondentka novin, ale je na druhé straně zábradlíčka. Vymezují jí místo přímo před mou kamerou. Se znalostí věci se staví zrovna tak, aby v záběru byla výhradně její záda. Naštěstí se ten pokus nezdařil. Dívčině zazvonil mobil a vypařila se. Radoval jsem se ale předčasně.

Přichází Hodač se svým týmem. Zapínám světlo a kameru. Ihned se kolem mě začali hemžit tři lidé, jeden mě šťouchá do zad, druhý do podpaždí. Podle vyprávění policistů prý se tak chovají kapesní zloději, aby odlákali pozornost oběti.

Improvizovaná tisková konference skončila, a až teď zjišťuji, že „očko" – světýlko na kameře nesvítí. Zapínám je – v pořádku, svítí. Co je to za kulišárnu, myslím si, na začátku tiskové konference přece svítilo.

Rozluštění nás čekalo ve střižně. Materiál z tiskové konference v kazetě prakticky nebyl. Někdo mi v nastalém shonu vypnul světlo i kameru.

V tom zmatku, v němž se dělala úplně první vydání Bobovize, se nabírali lidé jak se říká „z ulice". Víš-li, do jaké dírky koukat a jaký knoflík mačkat – pojeď na natáčení.

Jiná věc je, že po několika dnech bylo možné a nutné přistoupit alespoň k „likvidaci negramotnosti". Hodina, půldruhé hodiny se dalo každý den vždycky najít. Ale – bohužel – vedení Bobovize bralo naše alternativní vysílání jako něco dočasného. Nikoli pronic zanic se nezatěžovalo žádnými povinnostmi. Nedávalo žádné sliby, uzavíralo nicotné smlouvy jen na deset dní do 8. ledna. Mimochodem, odkud se vzala ta předtucha? Nebo informovanost? Vždyť právě 9. ledna bylo přerušeno naše vysílání...

Ve skupině pracoval milý, hodný, laskavý mladík, říkejme mu Technik. Při nedostatku rukou, jaký tu panoval, často vyjížděl na natáčení jako kameraman. Byl i na Kavkách. Dokonce ho pustili do newsroomu, ale posmí-

vali se mu ažaž. Nenechali ho natáčet. Clonili mu zády v záběru, při každé příležitosti do něj strkali hlava nehlava. S radostí tloukli Technika docela klidně do nohou. Ukazoval nám modřiny.

Technik není profesionálním kameramanem. Prostě vykonával svěřenou práci jak mohl. Zda dobře či špatně – to už je jiná otázka. Ale v té chvíli byl pro pány z velína kolegou. A tlouct kolegu do nohou a bránit mu v práci, to... za celý svůj dvacetiletý život ve filmařské branži si na takové hrubiánství nevzpomínám.

„Nestřílejte na novináře!"

Na novináře se střílí s jediným cílem – zatajit informaci. Zakazuje se jim psát nebo se jim brání v natáčení s týmž cílem. Všichni civilizovaní lidé mají alespoň minimální představu o novinářské etice. Každý žurnalista musí vždy dodržovat etické zásady. Žurnalista musí získávat a publikovat informace; musí být objektivní; nesmí vzít do ruky zbraň.

Promiňte mi ten výklad banálních pravd, mně samotnému se to příčí. Avšak vidím, jak ona profesionální etika usnula, a přikryla se heslem Svoboda slova.

S materiálem odjíždíme na severovýchod Prahy, do Vinoře, kam se naše středisko navečer přemístilo. Teď večer se tady všichni scházejí ve videostudiu, umístěném v bývalé garáži. Je tu hrozně těsno, nízké stropy, žádný prostor navíc. Zato jsou tu celé dvě střižny, z nichž jedna je digitální. Máme studio, kde teď lze obstojně natáčet moderátora. Přijel sem grafik, kterého hned posadili, aby dal dohromady pozadí. Přivezli – ta radost – počítač s internetem. Jedna věc je špatná, je to

daleko na Barrandov. Znamená to, že nejzazší lhůta pro odevzdání příspěvků ke kompletaci je o půl hodiny kratší. Hledáme způsob, jak přenášet signál přímo z „garáže", ale nenalézáme.

Atmosféru, která panuje ve vinořské garáži, nejlépe charakterizují dvě slova: „bez" a „nadšení". U někoho se zrodila naprosto bláznivá myšlenka: natáčet tady, v „garáži", pořad Dobré ráno. Neuvěřitelné!

K tomu se může odhodlat pouze blázen, nebo nadšenec. A jen díky velkému nadšení, v noci, bez profesionálních scenáristů a režisérů, bez rekvizit a maskérů, bez dekorací – prostě nějakým zázrakem jsme natočili první Dobré ráno.

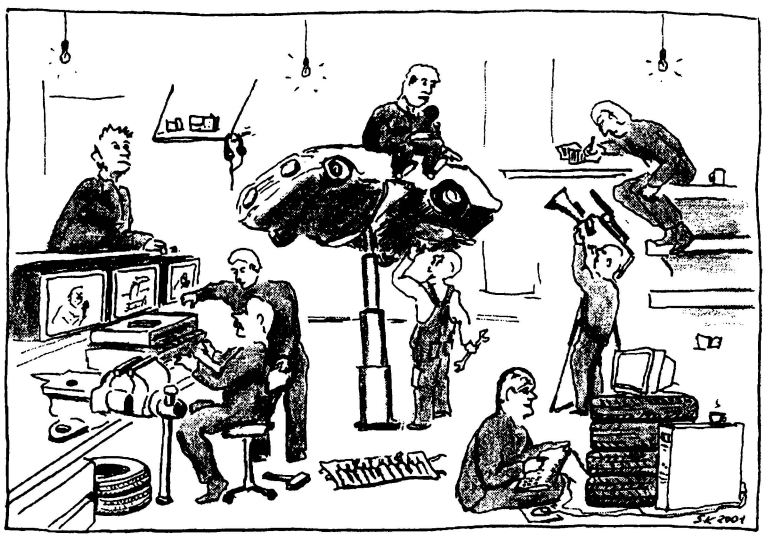

KÁŤA

Ocitla jsem se v popředí teprve pátý den existence alternativního televizního vysílání, později nazvaného Bobovize. Můj manžel, kameraman Sergej Kondakov, tam pracoval už několik dní.

Sraz týmu byl určen na devátou ráno v malém studiu v Podolí. Jela jsem tam spíš ze zvědavosti. Chtěla jsem na vlastní oči vidět, co a jak. Možná trochu poradit, v něčem pomoct – opravdu hrozně idiotský se mi zdál rozvrh práce mého vlastního muže. Domnívala jsem se, že moje dvacetiletá režisérská zkušenost a schopnost organizovat práci natáčecího štábu se mohou hodit. Měla jsem tedy ty nejegoističtější záměry – chtěla jsem docílit toho, aby maximální efektivita manželovy práce byla spojena s minimálním stupněm jeho únavy.

A tak stojíme dvacet minut před devátou na zastávce u stanice metra Budějovická a čekáme na autobus.

Obklopuje nás nezvyklá krása. Na Silvestra padal sníh a pokryl Prahu souvislou zářivou čapkou. Pak trochu tálo, ale huňatý sníh zůstal. V noci na dnešek trochu mrzlo, a všechno kolem je pokryto tenkou vrstvičkou ledu – stromy, domy, auta, lidé. Prostě hájemství Sněhové královny.

Měli bychom jet asi dvanáct minut. Už je ale za deset, za osm, za šest minut devět, a autobus pořád nikde. Málokdy se něco takového stává dokonce i v Praze. Mnohaletá profesionální uvyklost disciplíně zapracuje, a chytáme taxíka. S pětiminutovým zpožděním jsme na místě. Studio je v přízemí tuctového starého rodinného

domku. Špinavá předsíň slouží zároveň jako kuchyňka, výlevka je zatarasena neumytým nádobím, na ledničce se povalují jakési zbytky jídla. Sousední místnost svým vzhledem připomíná sklad aparatury. Dva mladičcí technici se točí kolem šesti kamer, takzvaných betacamů. Cosi dávají dohromady, něco hledají, strkají baterky do dobíječek. Dál je střižna. Dobré, bezmála moderní zařízení, kolem dokola rozházené kazety, tvůrčí nepořádek. A nakonec poslední místnost. Zřejmě je určena pro jednání s klienty a zákazníky – hezká pohovka, dvě křesla, dokonce i koberec na podlaze.

Zatímco jsem podnikala tuto exkurzi, začali se objevovat lidé. První přijel v devět dvacet. Jako poslední se dostavil majitel tohoto studia, později bude Vedoucím techniky v Bobovizi. A kupodivu, nikoho ani nenapadlo, aby se omluvil za zpoždění.

Pak jsem pochopila, že pro tuto skupinu (a Bobovize je krev z krve, tělo z těla České televize) je čas pojem relativní. Nikoli pouze ve filozofickém, ale v jakkoli sebeutilitárnějším smyslu.

Tak dobrá, pohneme se dál.

Vedoucí techniky vletěl do domu a oznámil, že se všichni stěhujeme do jiné budovy, vhodnější pro naši práci. Lidé se začali křečovitě připravovat, tedy ve spěchu hledat, co kde je. Pak dlouze probírali, kdo s kým a čím pojede. To vše bylo provázeno nesčetnými hovory na mobilech – „Jedeme třemi auty." – „Jedeme čtyřmi auty." – „Ne, jedeme třemi..." Nakonec jsme se, zpitomělí z tohoto nesmyslného shonu, rozsadili do vozů a vydali se na cestu.

Jeli jsme těsně za sebou, protože Pražané zpravidla vůbec neznají své město. Proto auto v čele zvolilo pro cestu z Podolí do Vršovic tu nejdelší a nejméně vhodnou trasu. Nicméně jsme však po čtyřiceti minutách byli u cíle a přijeli k půvabné vilce, kde se pohodlně usídlilo soukromé videostudio s názvem ACE. Později jsme ho mezi sebou přejmenovali na „ácéčko".

Tady je to jako ve velkém světě. Nad vraty je umístěna videokamera. Vrátná vidí, kdo a proč sem přichází, a podle potřeby otevírá či zavírá přístup na toto „soukromé území". Všecko je zde dosud čisťounké a sympatické: chodby, střižny, hlasatelna, toalety. Dokonce je zde i úchvatná kuchyně a jídelna v jednom, kde se dá vypít káva, ohřát si jídlo v mikrovlnce, ba i koupit si pizzu. Jak se dalo předpokládat, čisté a útulné nezůstaly místnosti příliš dlouho.

Skupina kameramanů, a spolu s ní i já, se usadila v konferenčním sále v suterénu. Následujících pět dnů se tu v lyrickém nepořádku budou povalovat osiřelé kamery, stativy, papíry, zbytky jídla, kazety, mikrofony, láhve od vody, spací pytle těch, kteří pracovali v noci... Tady se budou konat porady. A v koutku, vystavena průvanu, budu pracovat i já.

Ještě jsme ani nestačili vstoupit a zabrat „zasedačku" – tak jsme si místnost mezi sebou pojmenovali – když se objevil jakýsi muž. Na nikoho nepohlédl, přistoupil k velkému oválnému stolu, zaujal předsednické místo v čele a rovnou začal rozdávat úkoly. To byl Šéf. O něm je nutno se zmínit zvlášť.

Vysoký statný blondýn s rozvážnou chůzí. Hrubě tesaný zamračený obličej, chmurný pohled. Úsečný způsob řeči člověka zvyklého, že každé jeho slovo je bez meškání a přesně splněno.

Ale to vše se neuvěřitelným způsobem změní, když se uráčí usmát!

Ten úsměv se může stát hrozivou zbraní, tolik je v ní přitažlivého kouzla. Odzbrojuje, povzbuzuje a hladí současně. Oslabuje jako doušek dobré whisky. Podněcuje jako v pravý čas vyřčené dobré slovo. Protivit se mu prakticky nelze.

Naštěstí pro okolí Šéf této těžké artilerie téměř nepoužívá. Je odměřený, přísný a nepřístupný. Skála, ne člověk.

Na poradě, která byla mou první, se zjistilo, že chybějí odborníci pro všechny oblasti televizní práce.

Celý první den jsem bloumala po našich místnostech. Seznamovala jsem se s lidmi, s technikou, pila prachmizernou kávu, nečinně posedávala, poslouchala, o čem se povídá, radila.

Moderátorka zavolala Náčelnici v den vyhlášení války, aby ji podpořila a vyjádřila nadšení. Téže noci zazvonil vstřícný telefon a Náčelnice nabídla Moderátorce, aby četla alternativní zprávy. Její smlouva, jako ostatně nás všech, nestála za zlámanou grešli. Moderátorka však přišla do skupiny spíš z ideových než materiálních pohnutek. V protestních akcích zaměstnanců televize spatřovala vzpouru odpornou ve své formě, přivlastnění cizího majetku, terorismus. To přece zna-

mená, dokazovala mi temperamentně, že každý kolektiv pracovníků, ať se jedná o podnik nebo továrnu, může oznámit svému majiteli – ty se nám nelíbíš! Bereme ti tvůj majetek a budeme ho spravovat sami. Taky proletářská revoluce!

Mítinky u budovy televize na Kavčích horách Moderátorka označila za projev abstraktního protestu. Protestu pro protest. Ne za „svobodu slova" nebo proti ní. Lidé jsou rozčarovaní. Nejsou spokojeni se svým životem. Přišli protestovat jen proto, že jim byla nabídnuta příležitost.

Dá se uvažovat nad tím, zda jsou lidé někde někdy spokojeni se svým životem a nezakoušejí rozčarování. Stará francouzská moudrost říká: nikdo není spokojen se svým stavem, ale každý je spokojen se svým rozumem. Bylo by zajímavé zjistit, zda v ráji rovněž dochází k protestům a mítinkům?

Ona okouzlující přívětivá a chytrá dáma do sebe před každým natáčením překlopila „panáčka" whisky. Ujišťovala nás, že je to nezbytné kvůli přirozenému ruměnci a jiskře v očích. Pravda pravdoucí! Oči jí svítily a zářila celá i zevnitř, jako mladé děvčátko!

Živé vysílání jsme neměli. Byli jsme od něho odříznuti. Moderátor byl předtočen předem, stáčeli jsme jeho vstupy s ostatními příspěvky, abychom nakonec výsledný materiál odvezli na Barrandov do studia Novy, odkud se vysílal. Z neznámých důvodů se to dělalo vždycky na poslední chvíli, občas až na hranici faulu. Jen taktak jsem je přemluvila, aby na moment přerušili natáčení, Moderátorka si přece musí přepudrovat lesknoucí se

tvář. Šéf odmítavě mával rukou - že prý na to není čas. Vždyť to ale spraví rovné dvě vteřiny. Divák si všímá maličkostí. A v poměrech obstrukce dozajista objeví každou chybičku.

Mimochodem, o těch obličejích.

Až třetí den svého pobytu v Bobovizi jsem s obtížemi přesvědčila jednoho z redaktorů, aby si před natáčením napudroval tváře, aby se neleskly potem.

Zaslechl to jiný redaktor, který kdysi pracoval v ČT a byl propuštěn. Vztekle a agresivně, jak je to vlastní českým televizákům, prohlásil: „Žádný z moderátorů ČT nikdy nepoužívá líčidla!"

Nač je to dobré?

Obličeje se blýskají jako tváře štamgastů v hospodě a většina kameramanů neumí nasvítit portrét.

Tvář redaktora, vedoucího, moderátora nemůže být z titulu svého služebního postavení tváří „člověka z ulice". Třeba už jen proto, že není účastníkem události. Vypráví o tom, co se stalo, komentuje to. Stojí výš než dav, je nad ním. Alespoň o kousíček...

Inteligent je totiž inteligentem proto, aby byl ctěn, aby se mu lidé chtěli vyrovnat, dali na jeho názor. Proto musí vypadat moudřeji, lépe, mlaději. Jeho zevnějšek vůbec nemusí mít parametry Paula Newmana nebo Sharon Stoneové, aby měl dobrý pocit před televizní kamerou. Moderátor však musí být vybraně a vkusně oblečený, alespoň od pasu nahoru. Musí se vyjadřovat bezchybným, inteligentním a spisovným jazykem. Za každých okolností.

Angličtí a američtí moderátoři televizních pořadů si nedovolí ani doma, dokonce ani mezi nejbližšími členy rodiny, používat v řeči vulgarismy nebo hovorové obraty. Jen kvůli tomu, aby se pak jindy, ve vypjaté situaci – a těch je v každé televizi víc než dost – náhodou nepřeřekli.

Před vysíláním se kompletně nalíčí a na krku nosí papírový ubrousek, aby si neumazali bělostný límeček košile. Dívejte se na všechny americké filmy z televizního prostředí, jak komedie, tak tragédie. Nebo si přečtěte Arthura Haileyho – je to prosté a poučné.

A je to koneckonců i otázka úcty k divákovi: chci dobře vypadat kvůli vám, abyste si mě vážili, měli mě rádi, byli mnou dokonce i unešeni.

SERGEJ

Naše stěhování se podobají redislokaci maličkého partyzánského oddílu za dělostřelecké palby. Když nepřátelské dělostřelectvo naplno řeže v jižním směru, rychlým pochodem se stěhujeme na sever. Granáty sviš-

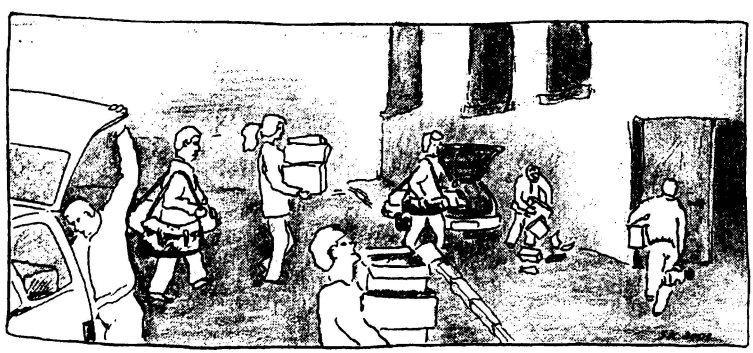

tí na severu a my krátkými přískoky postupujeme na východ. Kdo a odkud, prosím vás, řídí palbu?

Dnes se zachraňujeme před možným přímým zásahem a převážíme veškerou techniku do soukromého studia ve Vršovicích. Venku je přišerné náledí, opatrně zaparkujeme a vcházíme dovnitř.

Je to víc než obstojná budova. Alespoň v porovnání s těmi předchozími. Prý se dá odsud zařídit vysílání. Celkem vzato se tu dá zůstat natrvalo, jen vědět, jak dlouho.

Quo vadis?

Zoufale nám chybí perspektiva. Chtěli bychom vidět dál než na špičku vlastního nosu. Nemluvím o vedení, nevím, nechodím tam na návštěvy. Možná, že tam na Velkých Kavkách se velké vedení vyzbrojilo velkými dalekohledy a teleskopy a obhlíží svoji i naši světlou budoucnost. Odsud z maličkých nekavek není strategie ani taktika patrná. Je nám jasný pouze jediný úkol: za jakýchkoli okolností vysílat. Není důležité co, není důležité jak, jen aby se vysílalo.

V oněch dnech se mi zdálo, že roky strávené v BBC prokázaly Hodačovi špatnou službu. Moderní styl řízení, který si určitě osvojil, je dobrý v systemizovaných situacích, v klidné a někým již zaběhnuté televizní práci. Personální oddělení prověřuje kvalifikaci pracovníků, jmenuje je na odpovídající místa. Manažeři rozhodují a rozhodnutí postupují těm, kteří je provádějí. Dramaturgové píší scénáře, producenti organizují natáčení, kameramani natáčejí, režiséři režírují, střihači stříhají, koordinátoři koordinují a moderátoři okouzlují diváky.

A když se pořad vysílá, všichni vespolek jsou spokojeni a popíjejí šampaňské.

I sám pan Hodač, kterého vidím hledáčkem kamery, pronáší nám, svému týmu, slova uznání. Prý ví, v jak obtížných podmínkách musíme připravovat vydání zpráv. Oceňuje naše neuvěřitelné úsilí a je nám za to vděčný.

Neskrývám, že to bylo velice příjemné. Bylo by však mnohem příjemnější a užitečnější, kdyby přijel a zažil naše neuvěřitelné podmínky, zimu v Armádním filmu, stísněné garážové prostory a nejistou situaci v ACE. Podíval by se na naši mizernou techniku a chybějící dopravu. Řečeno úředním jazykem, osobně by se seznámil se situací. Zeptal by se, čeho se nám nedostává, a přemýšlel, jak tento stav zlepšit. Seznámil by nás s generální linií. Pak by možná mnohé dopadlo jinak.

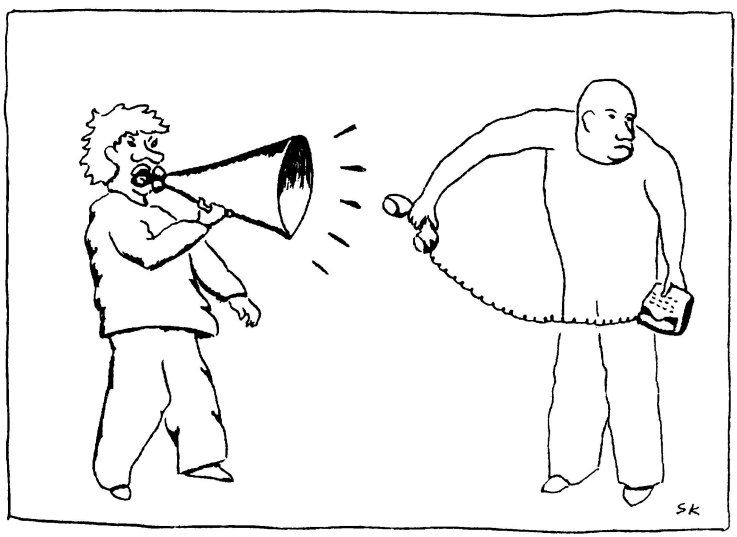

Tak by jednal každý zkušený vojenský velitel. To srovnání se mi zdá být zcela na místě, vždyť nám skutečně byla vyhlášena válka. Informační, morální, psychologická. A bylo zapotřebí jednat v souladu se situací.

V roce 1991 v průběhu operace proti Iráku Američané obohatili mezinárodní slovník o neologismus „knoflíková válka".

Doma v Americe, v teple štábních pracoven, seděli plukovníci a generálové v měkkých křeslech a vydávali rozkazy pilotům a obsluhám raket.

Avšak kdesi za oceánem, za horami a doly se rval takzvaný kanonenfutr a cupoval na cucky čísi životy. Prolévala se krev, mísila se s blátem. Generál měl ale před očima jen obrazovku a svodky o situaci. Úplně jako můj syn při počítačové hře. Prsty automaticky tisknou knoflíky a posílají na onen svět další várku Iráčanů. Klimatizace šumí, ordonance přinášejí pizzu a vláda zvedá platy. Žádné nepříjemné emoce.

KÁŤA

Až téměř večer přijel Sergej s natočeným materiálem z další tiskové konference.

Podle pravidel, převzatých zřejmě z hlavní televize, probíhá práce nad zprávami následujícím způsobem. Za příspěvek odpovídá redaktor. Téma si hledá sám, nebo dostane úkol od vedení. Připravuje natáčení, obtelefonuje lidi, domluví čas a místo. Kameraman je přibrán na poslední chvíli. Když usedá do auta, zpravidla neví, kam jede a co bude točit. Tak se kameraman nemůže ani po

tvůrčí stránce, ani technicky připravit na natáčení. Vnucuje se následující srovnání: chirurg, už převlečený a s rukavicemi, přistupuje ke stolu a teprve teď zjišťuje, co právě dnes bude operovat – slepé střevo, zlámanou nohu nebo srdce.

V Hollywoodu kdysi velice dávno vymysleli výraz „chodící stativ". To znamená, že kameraman není považován za tvůrčí osobnost. Na tvorbě filmu se nepodílí svým uměním, svým viděním, svým talentem. Pouze přesně plní to, co vymyslel režisér a nakreslil výtvarník. Byla to donebevolající urážka kameramana, když dostal takovou přezdívku.

V ČT byl tento výraz užíván k vymezení kameramanova místa na hierarchickém žebříčku televizní produkce.

Tak tedy Sergej přijel spolu se Zpravodajem, jazyk se zpěčuje označit ho za redaktora. Přivezli materiál, který se musí neprodleně připravit do vysílání.

Pracovní doba on-line střižny, kde se materiály upravují načisto, stojí všude velké peníze a onen čas se řídí přísnými zvláštními předpisy. Ať by takových střižen bylo sebevíc, třeba sto, stejně jich bude málo. Proto všude existují předběžné etapy práce. Redaktor prohlíží materiál, zaznamenává si time-kódy potřebných záběrů, promýšlí plán sestřihu, píše průvodní text. Aby, jakmile bude na řadě, běžel úprkem do střižny, neztratil přitom ani minutku, a rychle a přesně odevzdal výsledný materiál.

Přípravná práce se někdy odehrává přímo v autě, jímž se tvůrčí štáb vrací na „základnu". Velké televizní společnosti mají speciálně vybavené vozy s aparaturou pro předběžnou montáž. Ti, kteří jsou chudší, se musí spokojit hledáčkem kamery. To není teorie, načerpaná z populární literatury. Pracovali jsme tak vždycky. Před našima očima tak vystupovali televizní žurnalisté zpravodajských stanic ZDF a ABC. Je pravda, že v natáčecích týmech, které jsou na úrovni, česky řečeno štábech, je vždy přítomen režisér.

Dosud jsem se nerozhodla, jaký druh televizní práce si v dané situaci zvolit. A proto jsem se šla podívat na právě natočený Sergejův materiál. Samozřejmě, když pracuje takový profesionál, jako můj muž, nemilá překvapení nebo zádrhely při sestřihu se nevyskytnou. To ale vím já, která jsem s ním pracovala řadu let.A co Zpravodaj?

Zpravodaj se rozhodl, že přípravná práce je pod jeho redaktorskou důstojnost, a někam utekl.

Stačili jsme prohlédnout a popsat jen první kazetu. Chválabohu, na druhé byly natočeny jen dvě minuty.

Vtom přikvačila produkční a zařvala, že máme střižnu k dispozici, střihač čeká, času je jen taktak, a vůbec – šup šup. Okamžitě jsme přetočili materiál na začátek, abychom neztráceli „zlatý" čas on-line střižny, ženeme se chodbou a po cestě ztrácíme galoše. Vlétli jsme do střižny. Byla skutečně volná. Střihač, znuděný čekáním, se houpal na židli. V sousedním sále běžel televizor. Vysílal nějaké aktuální zpravodajství. Také Zpravodaj, totiž podle funkce redaktor, se rozhodl, že je pro něj mnohem důležitější sledovat, co se dneska děje na Filipínách, než se věnovat svým bezprostředním pracovním povinnostem.

Celkem vzato, když Zpravodaj konečně uznal za nezbytné trošku pracovat, vše začalo úplně od začátku. Materiál neviděl, text nenapsal, a na práci nebyl vůbec připraven. Důsledkem toho bylo, že nejprostší dvouminutovou informačku potil téměř dvě hodiny a dočkal se toho, že další produkční (zajímavé, proč jsou všechny na světě jako z jednoho pytle?) stanula nad dušičkou, tedy ve dveřích střižny, a čekala na kazetu.

A co přitom dělal střihač?

Poslušně mačkal knoflíky.

Spíš technická obsluha stroje než tvůrčí jednotka. Že by byl personál pronajat společně s budovou?

Jiný redaktor Bobovize mi kdysi řekl: „Já jsem dřív vůbec neměl ponětí, co to je střih. Před dvěma dny jsem si to zkusil – a je to tak jednoduché!"

A já si pomyslela, co by mu odpověděl Ejzenštejn nebo Coppola, kteří své filmy stříhali celé roky. Netočili, ale právě stříhali. Film Apokalypsis now lepil Francis

Ford Coppola přes dva roky. A to nepracoval s moviolou jako Ejzenštejn, ale s digitální videoaparaturou.

A představila jsem si sebe na kývající se střihačově židli. Mlčky, neodporujíc, aniž bych řekla svůj názor, aniž bych dodržovala nejzákladnější zásady střihu, pokorně spojovat nespojitelné? Tito novopečení redaktoři, kteří přišli z prostředí neúspěšných herců, rozhlasových komentátorů, producentů různých zpěváků, anebo prostě neznámo odkud, dosud nic z řemesla nepochytili. Dosud se nevyznají v dramaturgii, nedokáží sestavit příspěvek, nevědí, že i ta sebeprostší zprávička musí mít svůj začátek, vývoj děje, vyvrcholení a závěr.

Talent je samozřejmě od Boha.

Profese se však dá naučit. Jen kdyby byl čas. (To jsme nevěděli, že Bobovizi zbývá pět dní...)

Nakonec to ale závisí pouze na tom, jaké úkoly si člověk uloží, jaké požadavky klade na sebe a kohokoliv dalšího. A jaká tvůrčí atmosféra panuje v kolektivu.

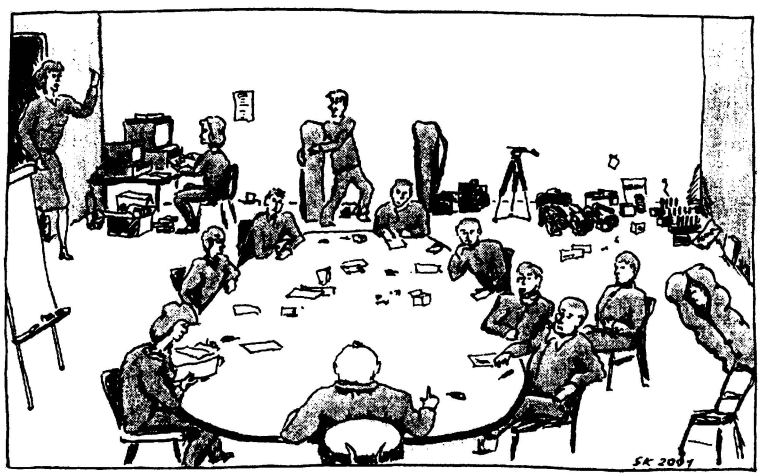

V naší skupině se ani jednou, ANI JEDNOU neuskutečnilo to, čemu se všude říká „umělecká porada". Bůhví proč nevznikla potřeba setkání tvůrčích pracovníků, kde se veřejně rozebírají úspěchy i chyby, nezdary i dobré výsledky, posuzují se nejbližší plány, nápady, úkoly. A právě takový kontakt vytváří určité klima v kolektivu. Jen by se neměla zaměňovat „umělecká porada" s denními „letučkami". To jsou dva rozdílné pojmy. Jedna věc je řešit běžné problémy a rozdávat úkoly na konkrétní den. A jiná věc je přemýšlet, porovnávat, analyzovat.

Zajímalo by mě, zda autoritativní styl práce rovněž zdědili z Kavčích hor... Nebo byl diktován dočasností, nezávazností naší práce?

Závěr se nabídl sám od sebe.

Budu se věnovat archivu.

Následující den jsem se hned ráno pustila do práce. Co to znamená?

V rohu „zasedačky" stála primitivní střihačka, určená právě pro onu přípravnou práci, o jejíž nezbytnosti jsem tak dlouze a tvrdošíjně ujišťovala výše. A jelikož většina novopečených redaktorů Bobovize ani netušila, k čemu aparatura slouží, byla mi dána úplně k dispozici. Donesli mi dvě velké kazety pro kopírování vybraného materiálu a prvních patnáct kazet k prohlížení.

Zakouřila jsem si, odskočila jsem si, vypila kafíčko, vykouřila další cigaretu, čímž jsem se připravila k práci, a pak jsem spustila své pozadí jako pytel olova do křesla před dvěma svítícími „modrými obrazovkami" a dvěma desítkami různobarevných knoflíků a páček.

Moji drazí, kteří nadáváte Bobovizi!

Co byste říkali a jak byste křičeli, kdybyste viděli všechno to, co jsem viděla já! Pěna od úst by se vám spustila, jak byste posměšně pokřikovali a pískali!

Představte si, že v týmu byl kameraman, říkejme mu Nejdospělejší, tedy věkem, samozřejmě že ne odbornými schopnostmi a talentem. Tento kameraman se sám dobrovolně nabídl, že bude natáčet všechny sportovní události. Pravidelně, s velkým rámusem a spěchem vyrážel do terénu. Dokonce přivážel i materiál. Jak si jistě vzpomínáte, ani jeden natočený příspěvek ze sportu se v našich zpravodajských relacích neobjevil. Co si myslíte, proč?

Poslední dobou, poté co už Bobovize zmizela z televizních obrazovek, se naši bývalí protivníci předhánějí ve vynalézavých obviněních našeho týmu. A co je příznačné, s rozkoší a vztekle bijí ležícího.

Za hlavní hřích byl prohlášen náš neprofesionalismus.

Hledají chlupy na nepodařených gestech Rosničky, všemožně komentují kamenně vystrašenou tvář sportovního zpravodaje, vysmívají se, že jsme neměli ilustrační záběry.

Že se nestydíte, páni nenávistníci!

Tito chlapci a děvčata ve svém životě nikdy nic podobného nedělali! Poprvé se ocitli tváří v tvář tak úděsnému monstru, jakým je televizní kamera! Vzpomeňte si na svůj debut! Nevěřím, že jste vypadali lépe. Jistěže jste přicházeli do branže jeden po druhém, a na společném pozadí vaše první vystoupení nebylo tak

zjevné. Nadto jste byli na vysílání připravováni, asi vás něco učili.

Naši mládenci a děvčata neměli čas ani na opakování. A přesto všechno oceňme, jak velké je to hrdinství vydat se na otevřené moře v chatrné kocábce!

Není třeba se tolik naparovat svým rádoby profesionalismem. Dopouštíte se takových prohřešků, že se za vás občas stydíme.

Chcete příklady?

Abychom nechodili daleko, vzpomeňme si na novoroční projev prezidenta republiky Václava Havla k občanům.

Natáčení Českou televizí se uskutečnilo ještě dlouho před vyvrcholením krize, ale až po proslulém Havlově výroku o „duchu a liteře zákona", jímž prezident fakticky projevil souhlas s chováním „protestujících" redaktorů.

Právě proto si dovolím předpokládat, že vy, moji drazí profesionálové, jste nehodlali úmyslně ukázat svého prezidenta v nepříznivém světle.

Bohužel, dopadlo to opačně.

Celou šíři záběru vyplňují police s knihami a psací stůl. Nejsou to však strohé stojany knihovny, ani pečlivě uspořádaná oficiální pracovna. Jsou to domácí poličky s knihami různých velikostí, fotografiemi, suvenýry, obrazy. Divákovo oko nemůže spočinout na ničem konkrétním, je to celkový záběr, detaily nejsou vidět. Vertikální i horizontální linie stojanů jen zdůrazňují záměrnou pestrost pozadí.

Stůl to samé. Něco na něm stojí, něco leží, jakýsi nepořádek v neurčité barevné škále.

A přímo uprostřed záběru, nikoli uprostřed Leonardova „zlatého řezu", tedy nikoli tam, kam se divák dívá, ale právě uprostřed záběru trčí prezidentova hlava, obtížně rozlišitelná na pestrém pozadí.

Ve všech filmařských a fotografických učebnicích bez výjimky je popsáno několik nejprostších, nejzákladnějších zásad pro obzvláštní tupce, jak natáčet člověka. Chceš-li mu dodat větší váhy, zabírej ho zdola. Chceš-li mu ubrat na vážnosti, zabírej ho shora. Mluvíš-li s partnerem, účastníkem besedy – posaď ho naproti sobě.

Chceš-li ho „ztratit" – udělat postavu nevýraznou, podřadnou, nevýznamnou –, ať stojí, nebo, jako v uvedeném případě, posaď ji velice blízko k pestrému pozadí. Zdalipak to nejsou ty „nejbanálnější pravdy", které člověk postihuje nejobtížněji? Nebo jste chtěli svého prezidenta zlehčit? Či je háček jednoduše v řemesle?

To se týká i režie zmíněného pořadu.

Jako přerušovačky sestřihu, neboli řečeno inteligentně, jako ilustrační materiál, byly použity... vzpomínáte si, páni profesionálové? Exteriérové záběry Hradu: budovy, valy, brány, vlajky... abyste pochopili, jak to přijme divák, přečtěte si knihu o psychologii umění a jeho působení na člověka, třeba od světově známého Vygotského. Jeho díla studují posluchači prvních ročníků všech vysokých uměleckých škol na světě. Jak to tedy vnímá divák: Prezident je nevýznamná, podřadná postava. Sedí kdesi tam nahoře na Hradě mezi pustými domy, valy a bránami. Jeho slova stojí na jedné straně, život a starosti obyčejných lidí jsou na druhé straně. Nedivila bych se, kdyby hned po prvním lednu prezidentova obli-

ba opět klesla. A na tom nesete vinu vy, páni vysocí profesionálové!

Budete-li mít možnost přečíst si tyto řádky, samozřejmě že se vrhnete na průzkum veřejného mínění, nebo s televizní kamerou v ruce budete chytat lidi na ulicích... vaše starosti budou zbytečné. „Obyčejný" divák je proto obyčejný, že vnímá podvědomě. Konečné myšlenky formulují intelektuálové.

Nechci nikoho odsuzovat. Ani se před nikým ospravedlňovat. Prostě jen popisuji to, čeho jsem byla svědkem.

Nějak jsem se příliš vzdálila od hlavního tématu. Vraťme se do „ácéčka".

Celkem vzato, seděla jsem na židli jako přilepená. I kávu jsem pila jako Američané, rovnou u stolu, abych neztrácela – chraň bože – ani jedinou zbytečnou chviličku.

Prohlédnout si kazety – to však není zdaleka všechno. Rozhodnout, co se bude někdy hodit a co nikdy nikdo nebude potřebovat – žádná velká práce. Nahrávka z jedné kazety na druhou – to si vyžádá nepatrné fyzické úsilí. Je pouze zapotřebí stisknout jisté klávesy v určitém pořadí a trpělivě vyčkat, než chytrá, ale pomalá mašinka přetočí pásku na potřebné místo, převine na druhou, vše svým strojovým rozumem synchronizuje a nakonec přenese obraz z jedné strany na druhou. Za tu dobu ale, kterou stroj potřebuje, aby pochopil, uvážil a splnil mé zadání, si mohu zakouřit, vyslechnout hovory kolem, dozvědět se poslední novinky. Tím spíš, že jsem seděla přímo uprostřed našeho alternativního televizního minisvěta.

Všechno to, co vykonalo chytré elektronické zařízení, bylo potom nutno přenést tou nejprimitivnější propisovačkou na papír. O takovém přepychu, jakým je počítač, jsem si nemohla nechat ani snít. Je to velice únavná a nudná činnost, vyžadující obrovské soustředění a pozornost. Stačí se zmýlit v jednom jediném time-kódu a celá práce bude na draka.

Kdo se někdy věnoval domácímu videu, ten ví, jak těžké je něco najít i ve vlastních natočených záběrech. Pečlivec má samozřejmě kazety nadepsané. Jestliže však majitel, nebo – což je ještě horší – člen rodiny chce najít něco konkrétního, musí snímky prohlížet i hodinu, dvě, tři. Zapamatovat si totiž co, kde a v jakém pořadí bylo natočeno, to je prostě nemožné.

Aby se člověk vyhnul podobným problémům, v profesionálním videu se pásky speciálním způsobem kódují. Na obrazovce domácího televizoru samozřejmě nejsou tyto značky vidět. Profesionální aparatura je však čte a přenáší na obrazovku. Při práci s natočeným materiálem tak před očima běží nejen obraz, ale i čísla takzvaného time-kódu. Podle tohoto označení lze nalézt začátek i konec potřebné epizody. Je-li vše zaznamenáno přesně a se znalostí věci – najít cokoli i na tříhodinové kazetě není nic obtížného.

Takže jsme společně všechno přesně a popořádku sepsali: i co je na záběru, i kdo tam vystupuje, i kdo je interpretem, ani na time-kód jsme nezapomněli. A co dál?

Ano, v archivu existuje potřebný materiál. Kdo o tom ale ví? Kdo má čas a trpělivost pročítat mnohakilogramové svazky s prostým výčtem toho, co máme?

Je zapotřebí vyhledávací systém.

Přicházíte-li do knihovny, přistupujete k počítači, zadáte své koordináty toho, co hledáte, a obdržíte informaci – co je na dané téma k mání v této knihovně nebo i po celém světě. Přibližně stejným způsobem pracují dobré archivy. Například výtečný archiv ve Stockholmu nebo archiv BBC.

Drazí diváci! Všimli jste si, jak pracují profesionálové v České televizi, dávno už nepřerušované našimi relacemi? Pokoušeli jste se někdy porovnat jejich zpravodajství a zpravodajství dejme tomu CNN?

Na všech vysílacích kanálech bez výjimky běží zpráva o smrti prezidenta Demokratické republiky Kongo Laurenta-Désiré Kabily. CNN, Sky news, ba i Ruská televize, rovněž státní, okamžitě uvádějí na vaše obrazovky „snímek" – tohle je Kabila, tady je situace v Kongu, tohle se událo včera a tohle v nedaleké minulosti. A vám je jasné, proč se už té noci, kdy byl prezident zavražděn, uskutečnil pokus o státní převrat. Je to dobře koordinovaná práce Archivu. Nezmýlila jsem se, když jsem to slovo napsala s velkým písmenem. Jednoduše proto, že někdo ten materiál vyhledal, někdo ho připravil, někdo ho prostě uchoval. Uchoval tak, že ho bylo možno rychle nalézt. A co nám poskytla ČT 1? Text, reprodukovaný znuděným tónem hlasatele. Znamená to jen jediné – archiv v České televizi nepracuje. Zřejmě funguje pouze jako úschovna materiálů a není zařízen k jejich operativnímu využití.

Bohužel jsem po dobu svého režisérského života strávila až příliš času v dobrých filmových i televizních

archivech a vím, co, jak a jakým způsobem tam musí fungovat. Znamená to, že bylo nutno neprodleně nalézt nějaký prozatímní systém vyhledávání materiálů. Pro nedostatek běžného zařízení se z toho vykroutit prehistorickými technologiemi. Tedy vytvářet alespoň lístkovou kartotéku. Navíc, na to nezapomínejte, jsem na všecko všecičko byla sama samotinká. Jak na prohlížení, rozhodování, tak na kopírování, zápisy, i na vymýšlení a realizaci toho všeho. To vše ale bohužel vypovídá pouze o jediném, o neseriózním vztahu k archivu jako takovému.

Za zády mi běžel uspěchaný televizní život. Někdo odjížděl na natáčení, jiný se vracel, další křečovitě cosi hledal, někdo cosi přežvykoval, kdosi se věnoval drbům. Každou hodinu se něco dělo. Vyvstávaly otázky a problémy. Stále stejné: čím vyplnit čas, vyhrazený ve vysílacím schématu zpravodajství.

SERGEJ

Čtvrtého ledna nastává pro Zpravodaje další zkouška, jako nejodvážnějšího ho znovu posílají na Kavčí hory. Dnes se ale nemusí ničeho obávat, nejedeme sami. Už před několika dny se totiž náš telepartyzánský oddíl stal objektem pozornosti různých natáčecích štábů. Budoucí televizní žurnalista Věčný student natáčí vše, co se dá, na obou stranách konfliktu. „Věčným" jsem ho pojmenoval proto, že studuje už osmým rokem. Prima posílá své lidi natáčet reportáže o naší práci. Nova chystá pořad Na vlastní oči. Takže dnes jedeme na Kavky krá-

lovsky, třemi vozy. Račte, páni kolegové, vy zajistíte naši bezpečnost lépe než jakákoli jiná ochrana.

Zpravodaj není bohužel dosud žádný reportér. Scénář nemá, nějaké určité schéma natáčení nebo připravené otázky jakbysmet. Nač spoléhá?

Do budovy redakce zpravodajství vcházíme bez potíží a bez nějakých výstřelků. Docházíme k pracovně Náčelnice. Vidíme odtud, jak se venku před hlavním vchodem kupí dav lidí, kterým něco čtou z okna velínu. Slyšíme bouřlivý, nekonečně dlouhý potlesk. Zvoní telefon. Zpravodaj s obavou zvedá sluchátko. Volá však někdo, kdo nám fandí, přeje úspěchy a drží nám palce.

Zpravodaj, ač nekuřák, mámí na mně druhou cigaretu po sobě, aby se vzchopil a vypravil na cestu po nekonečných chodbách.

Za námi kráčí štáb Novy. Okamžitě se k nám připojuje ještě jeden kameraman, zřejmě místní, v kostkované košili. Cílem našeho putování je přirozeně velín. Je umístěn přímo uprostřed budovy a má jen dva vchody. Chvíli bloudíme chodbami a poté stoupáme po schodech k jednomu z nich. Moje kamera zaznamenává, jak se zavírají dveře. Avšak otevřít je nemůžeme, na dveřích visí cedulka: „Zámek je rozbitý, klíč je zevnitř". Okolo stojící členové ochranky strojeně krčí rameny. Zpravodaj se zaraženě drbe na zátylku. „Co naplat, půjdeme hledat druhý vchod."

Cestou nakukujeme do místností, jsou bohužel prázdné. Všichni „odešli na frontu". Pokoušíme se promluvit alespoň s někým, koho vidíme na chodbě. „Pane Maršále, můžeme vám položit pár otázek?" obrací se Zpravo-

daj na svého známého, který vstupuje do výtahu. „A pro koho pracujete?" zajímá se nevlídně – „Pro Českou televizi." – „A nepovídejte..." ještě nevlídněji hučí Maršál a ukrývá se za dveře výtahu.

Televizní topografii zná Zpravodaj mizerně. Beznadějně pobíháme a hledáme druhý vchod do newsroomu. Spásnou velkou žlutou cestu pořád ne a ne najít. Znovu se ocitáme tam, kde už jsme byli. Na odpočívadle pod schody před prokletými dveřmi stojí vozík přecpaný špinavým nádobím. Nad ním, ohnutý do nemožného úhlu, se sklání jeden z ochránců a hltavě se cpe knedlíky se svíčkovou. Zpravodaj v té chvíli nalézá objekt pro interview – je to pracovník sportovní redakce. Aranžmá scény vypadá následovně: všichni účinkující včetně Zpravodaje, vyslýchaného subjektu, tří kameramanů a neúnavně žvýkajícího ochránce se rozmístili okolo vozíku. „Tak jak se vám pracuje? A co si myslíte, jak dlouho bude krize trvat? A co by se mělo udělat, aby se situace vyřešila?" – klade Zpravodaj otázky. Natáčím odpovědi sportovního redaktora a periferním pohledem vidím, že oba kameramani už dávno přešli ze stravy duchovní na potravu pozemskou a vychutnávají neuvěřitelně vášnivé zaujetí, s jakým ochránce dál hltá knedlíky. Záběry stejně potřebuji. Teď už ho točí tři kamery! A on jakoby se nechumelilo! Celý svět se mu zmenšil na velikost talíře. Říká se, že člověk před kamerou zrozpačití, je nesvůj a nejraději by nenápadně zmizel. To byste měli vidět toho nesvého a rozpačitého muže! Skutečný Richard Lví srdce, který neohroženě povstal na obranu svých kalorií před náporem hordy reportérů!

Kdosi z ochránců nám ukazuje cestu. Musíme jednoduše obejít velín po obvodu, a tam najdeme druhý vchod. Vyzbrojeni radou na cestu, blížíme se k cíli. Před námi jsou vytoužené dveře, polepené spoustou oznámení, a před nimi skupina ochránců. Dveře se pootevírají, kdosi se procpává úzkou mezerou ven. Čísi ruce předávají dovnitř kazetu. V tom zmatku se Zpravodaj pokouší upoutat na sebe pozornost, ale bezvýsledně. Obrací se k nám a rozhazuje rukama: „Stejně nás tam nepustí..."

Navrhujeme mu, aby zavolal domácím telefonem. Přístroj visí na zdi vedle nepřístupných dveří. Zpravodaj nejistě vytáčí číslo. Na druhém konci bere sluchátko... představitel ruského televizního štábu. To si nechám líbit! Natáčecí štáb ruské televize nejenže je uvnitř velína, ale i zvedá telefony.

Zdálo se mi to trošku divné: host bere telefony pána domu. Nebo ten host není obyčejným hostem... nebo tu pán domu příliš není pánem.

K té nevýznamné maličkosti se v budoucnu přidruží další fakta. Adam Komers bude stát před nadšeným davem a oznamovat: „Naši akci podpořil Svaz ruských novinářů!" Žurnalista ruské televize vysílá z velína reportáž přímým přenosem. Má zajištěn signál, studio, na pozadí běží obrázek Václavského náměstí, zaplněného demonstranty. Tady musím poukázat na tendenčnost oněch reportáží, neboť jsem je viděl na vlastní oči. Už od samého začátku krize Moskva věděla, kdo je v právu, a kdo je vinen. Apoteózou redaktorské práce se stal komentář ve zpravodajství 9. ledna: „Výsledkem dlouhého boje za svobodu slova je, že Česká televize nakonec vy-

sílala!" – vítězoslavně oznámili ruským televizním divákům. Netřeba se dohadovat, jaký dojem ta věta a celá reportáž vyvolají. Divák si představí ubohé české občany, kteří týdny tonuli ve smutku u pohaslých obrazovek bez svých oblíbených pořadů. A teď – hurá! – hrstka pronásledovaných, nicméně neochvějných bojovníků za svobodu slova přemohla nápor světové reakce, rozsvítila v českých obývácích namodralé obrazovky a vrátila do rodin mexické seriály.

Dodávám za sebe.

Za sovětské éry pro nikoho z nás, kdo pracoval ve sdělovacích prostředcích, nebylo tajemstvím, že televizní zpravodajské štáby vyslané do zahraničí vždycky využívaly zvláštních služeb své země jako ochrany, takzvané „střechy". Většina korespondentů i kameramanů se v úzkém kroužku dokonce netajila tím, že pracují na dvou frontách. Samozřejmě, od těch dob uteklo hodně vody, nemyslím si však, že by vliv ruských zvláštních služeb, ať již federální bezpečnostní služby (bývalé KGB) nebo hlavní vojenské rozvědky (GRU), byť nepatrně zeslábl a styl práce že by se radikálně změnil. Všechna fakta ruského současného života svědčí o tom, že rytíři pláště a dýky se cítí báječně.

Zpravodaj pokračuje ve vytrvalém telefonování. Podařilo se mu s někým se domluvit. Byli jsme požádáni, abychom počkali. Čekárna to není příliš pohodlná, návštěvníkům tu nikdo kafe nenabídne, není si kam sednout, mírný průvan profukuje. Dlouho nás čekat nenechali. Asi po deseti minutách se Sezam pootevírá, někdo z vedení newsroomu se

vtlačí do štěrbiny ve dveřích a oznamuje Zpravodajovi, že stávkový výbor se hodlá soudit s nynějším vedením televize a že během naší návštěvy velína bychom mohli vidět, slyšet a zaznamenat něco, co by potom mohlo být použito proti nim. Rozhodnutím výboru se nám proto přístup do velína nepovoluje. (Promiňte ten úřední styl, pouze předkládám, co bylo řečeno.)

S nepořízenou tak odcházíme domů. Bojovníci za svobodu slova se tedy s námi nechtějí setkat! Bojí se vyjádřit i vlastní názor, mají-li jaký. Dokonce i dívka, která řekla sama od sebe pár nicneříkajících slov, se vzápětí přihnala a prohlásila, že nám zakazuje interwiev použít.

Hlavou se mi honí neodbytná myšlenka: kde se bere taková nepřístupnost? Skrývá se jen tehdy, když je co skrývat. A když představitelé tisku nejsou vpuštěni na práh veřejné televize, bujná fantazie mi vykresluje desítky různých verzí. Třeba se tam „peče" meziplanetární politické spiknutí s cílem svrhnout vládu na Jupiteru? Nebo v newsroomu probíhá mnohatýdenní orgie za účasti senátorů? A třeba tam ukrývají živého Martina Bormana spolu s ostatky Adolfa Hitlera?

Vrátili jsme se živi a zdrávi a částečně i pobaveni z Kavek, a se Zpravodajem se rozdělujeme. On vyráží střihat příspěvek, já jedu s Okatou kráskou do motolské nemocnice, kam dnes přivezli Hodače. Znovu nás tady čeká svita natáčecího štábu Věčného studenta, který trápí Okatou krásku otázkou: co se jí zdá po nocích.

Večer pak znovu jedeme se Zpravodajem na Kavky, natáčet mítink. Zpravodaj chrabře zůstává ve voze, já se

vydávám do víru mítinku. Z černé oblohy cedí studená prška, dav s deštníky zaplavil prostranství před budovou zpravodajství. Systematicky obcházím určená místa, točím.

Vedle tribuny stojí pódium, kameraman s přístrojem je schován pod fólií. Shromáždění osvětluje několik reflektorů. Nad davem se tyčí dvě velkoplošné televizní obrazovky, které v detailním záběru ukazují řečníky. Reproduktory přenášejí jejich slova až do Rohlíku, budovy producentského centra: ha, jak odporná a hnusná je ta Bobovize!

Kdesi uvnitř se ve mně probudil producent a položil otázku: kdo tuhle akci zaplatil?

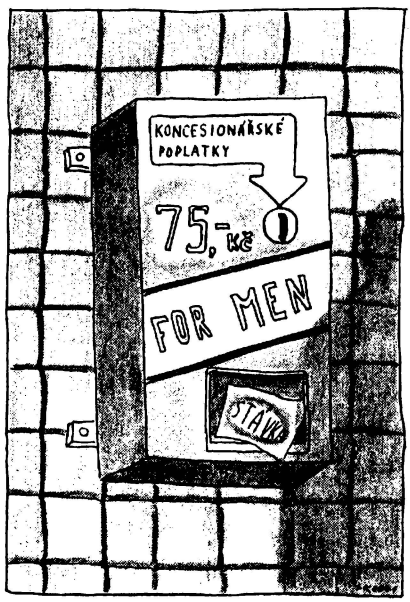

Kolik stálo uspořádání mítinku 3. ledna na Václavském náměstí? Kdo tak štědře zaplatil obří obrazovky, zvukové zařízení a ostatní techniku? Kdo zaplatil za přímý přenos? Víte, kolik to stojí? Kdo si s potěšením obracel kapsy naruby, aby mohly být vytištěny statisíce letáků? Kdo platil práci lepičům plakátů? Na čí účet se pořizovaly a vysílaly reklamní spoty protestujících? Kdo platí trvalou reklamu na způsob šedého očního zákalu „Stávka", čtyřiadvacet hodin denně na obou státních kanálech? Atakdále, atakdále...

My se zatím potichoučku zabydlujeme v ACE. Každé ráno se konají letučky, Šéf teď nečeká na opozdilce. Vypadá to, že se slabě zablýskalo na vzdálenou disciplínu. I když k organizované výrobě zpráv se v dohledné budoucnosti stěží dobereme.

Ráno čtvrtého ledna se v zasedačce sešly veškeré technické kapacity našeho malého kolektivu. Vyšlo najevo, že máme šest natáčecích štábů. Tři z nich dnes ani jednou nevyjely, nenatočily ani jedinou vteřinu materiálu, jen obtěžovaly svou přítomností.

Polovina byla propuštěna.

Zdálo by se, že to není přílišná ztráta pro televizní umění.

Čím méně podřízených, tím lépe se dají řídit. Na velkou tabuli byl napsán denní plán práce. Sláva bohu! Konečně se objevilo primitivní zařízení k organizaci práci!

Jak se objevilo, tak zmizelo. Neudrželo se ani den. Další plán už nebyl nikdy napsán.

Nikdo z kameramanů ani jednou neznal předem nejen svůj rozvrh, ale ani délku pracovního dne. Co dobré-

ho se dá očekávat od takového plánování? Člověk buď sedí jako špalek půl dne nečinně, nebo pobíhá od jednoho redaktora k druhému a absolvuje sedm natáčení během čtrnácti hodin! Jedinou plnohodnotnou pracovní jednotkou ze všech kameramanů jsem byl co do vzdělání i praxe já. Fyzicky však nejsem schopen natočit příspěvky pro všechny zpravodajské relace.

KÁŤA

Pátého ráno jsem poprvé uviděla Náčelnici. Tu samou Náčelnici, na jejíž počest dostalo naše vysílání své jméno. Náčelnici, kvůli které, jak předpokládám, se strhla celá ta mela.

Tak tedy, jaké konkrétní výtky mohli vznést povstalečtí redaktoři proti Jiřímu Hodačovi? Jeho kariéru v BBC? Tak to je spíš bod v jeho prospěch. Chystal se ustavit forenzní audit hospodaření ČT? Pochopitelně že se toho všechny státní organizace bojí jako ohně, protože rozhazují cizí penízky napravo nalevo. Avšak na druhé straně, jakýkoli pranepatrně kompetentní činitel zcela jistě nařídí finanční prověrku, aby alespoň seznal, co mu z toho kápne. A machinace i beztak vylezou na světlo boží. Hodačova stranická příslušnost? To je vůbec směšná otázka.

Hodač ale především jmenoval jako ředitelku zpravodajství Náčelnici, která byla kdysi moderátorkou pořadu „21".

Myslím, že právě proti ní povstala zpravodajská redakce. Proč? To nevím. Mohu se jen dohadovat.

Kdokoli, kdo dělá kariéru, ať muž či žena, musí počítat s tím, že se to nemusí všem líbit. Někdo bude určitě závidět, někdo bude pukat závistí, jiný začne šířit špinavé pomluvy. Někdo dozajista zatouží pověsit se mu na krk a využít dobrých vztahů. Očekávat, že vás lidé přijmou s rozevřenou náručí, je přinejmenším naivní. Člověk musí být velice silný a velice jistý sám sebou, aby se tomu postavil, a neztratil přitom vlídnost a důstojnost.

Já však před sebou viděla celým světem těžce uraženou, nepříliš mladou DÍVKU, která se upřímně diví, proč ji bývalí kolegové nechtějí.

Pro hezkou ženu, a Náčelnice je vyzývavě hezká, je občas mnohem těžší překonávat takové peripetie osudu, než pro nehezkou. I stárnout je pro ni těžší – nehezká zdánlivě nemá co ztratit. Hezká žena je zvyklá se líbit, zvykla si poroučet mužům. Zvykla si na závist, ale to je závist jiného druhu.

Muž se ale hezké ženě podřizuje s radostí. Avšak ouvej, kolik duševní trýzně ho to stojí, aby se podřídil náčelníkovi v sukni! A navíc z vlastních řad. V duši každého dvounohého tvora v kalhotách se skrývá hluboké přesvědčení, že individuum v sukni nikdy nemůže být chytřejší a schopnější. A tím spíš už nemůže být vedoucím.

Je zajímavé, proč jako nejzavilejší odpůrci feminismu vystupují lidé pod pantoflem?

Píšu tyto řádky 15. ledna. Hodač už dávno rezignoval, parlament již schválil nový zákon o televizi, byla rozpuštěna Rada České televize, která tak lehkomyslně jmenovala Jiřího Hodače. Fakticky tedy byly splněny

VŠECHNY požadavky povstalců. Avšak stávka (taková divná stávka – všichni pracují jako předtím, ale ta práce se označuje za stávku) pokračuje. Požadavky stávkujících rostou ne ze dne na den, ale hodinu po hodině. Chtějí už rezignaci některých poslanců sněmovny. Cožpak je volili?

Co když ale všecko tkví v obyčejné diskriminaci? V té samé pomlázce, kterou o Velikonocích čeští muži tak rozkošnicky mrskají české ženy?

Znovu nás navštívili zahraniční korespondenti. Nějak podezřele vzrůstá zájem o naše zpravodajství „na koleně". Včera u nás byli Angličané. Dlouho doslova vyslýchali Šéfa, co má proti demonstraci na Václavském náměstí 3. ledna. Vůbec není proti demonstracím. Všichni lidé mají právo vyjádřit svůj názor...

Celý den u nás pracuje štáb Novy. Natáčí pořad Na vlastní oči. Za hlavního účinkujícího a interpreta si vybrali Zpravodaje, bývalého herce, nyní redaktora našeho zpravodajství. Přiměřeně s tím byla role „druhého plánu" svěřena Sergejovi. Nejčastěji pracuje právě se Zpravodajem. Právě se spolu vrátili z Kavek, kde unisono cosi natáčeli. Večer doma poslouchám, co to bylo. Zítra to uvidím na obrazovce u sebe v práci. Zajímavé bude, co z toho vzejde v podání Novy? Jen abych se v tom shonu nezapomněla podívat v úterý večer na televizi.

Nad hlavou se mi sklání úctyhodně vysoký kameraman. Vedle stojí tlumočník. Vyptávají se Produkčního, jediného dělného organizátora výroby v našem týmu – bůhví proč neřve, ale svou práci nějakým způsobem

zvládá. Třebaže hřmotný hlas je podle mě poznávací znak jeho profese. Produkční vysvětluje, co, jak a v jakých podmínkách děláme. V tu chvíli se pro mne nastává „hudební divertimento" – tedy stroj pracuje, já mohu sejmout sluchátka (nasadila jsem si je nejen proto, abych nerušila pomíjivý televizní život, ale také proto, aby on nerušil mě), a tak mohu, jak se říká v armádě, „upravit se a zakouřit si".

Naslouchám rozhovoru. A dochází mi, že český tlumočník je zjevně na straně „povstalců". Všechna slova překrucuje a vykládá naopak. Musím Produkčního upozornit! Poté následuje přirozená otázka – zda mluvím francouzsky?

Nikdo by nevěřil, jak jsem se v té chvíli styděla za svoji lenost a lajdáctví! Za to, že jsem si v posledních dvaceti letech neudělala čas alespoň trošku se pocvičit ve francouzštině! Že jsem zdárně zapomněla všechny konverzační obraty.

Promiň, Produkční, že jsem ti nemohla pomoct!

Upřímně jsem byla rozhořčena tlumočníkovým chováním.

Tlumočník, stejně jako kronikář, musí být objektivní. Nemá právo stát na něčí straně. Jako reportér pouze zachycuje události, i tlumočník pouze překládá. Doslovně. Co řekl ten, co odpověděl onen. Jak to obě strany pochopí – to je jiná otázka.

Samozřejmě se denně mezi námi motá milý chlapec – Věčný student. Ujišťuje nás, že pracuje na své diplomové práci. Natočil už buď dvacet nebo třicet hodin o krizi v České televizi, z pohledu obou stran v konflik-

tu. Všechny nás otravuje idiotskou otázkou: „O čem se vám zdá?" Vždyť vidíš, že lidé pracují od rozbřesku do pozdního večera. A k tomu cestování. Například Okatá kráska je „skoro zezPlzně" – dvě hodiny tam, dvě hodiny nazpátek. Kdyby si tak mohla urvat pět hodin na spánek. Tady není čas na sny.

Když viděl tempo mé práce, ptá se: „Vy jste absolvovala Všesvazovou státní filmovou fakultu?" – „Jistěže." – „Pak chápu, že jste profík!"

Já ale nadto ještě zauvažovala nad onou „totožností" života...

Každý národ je bůhví proč přesvědčen o vlastní jedinečnosti. A každý jednotlivý představitel toho či jiného národa nepřestává dokazovat svoji „vyvolenost bohem", „nepochopitelnost" nebo „nepostižitelnost rozumem".

Svébytnost – to ano, s tím souhlasím. Zpíváme různé písně, jíme rozdílnou stravu. Mluvíme rozličnými jazyky, dokonce věříme v odlišné bohy. Myslím ale, že výjimečnost neexistuje. Dějiny jsou stejné pro všechny. Zákony vývoje lidstva jsou společné. Ekonomické i psychologické zákony a zákony umění jsou společné. Zákony „zdravého rozumu" rovněž. Zákony života, obyčejného lidského života, jsou také společné. Všichni společně a každý jednotlivě prožíváme jedny a tytéž etapy, jedny a tytéž problémy, které velcí staří filozofové zformulovali do tří slov: život, láska, smrt. Francouzi, Angličané, Čukčové, Madagaskarci, beduíni na Sahaře, Češi, Židé, Rusové se těší z jedněch a týchž radostí a rmoutí se stejným a týmž zármutkem.

Rozdíl je pouze v kvalitě toho života.

Před dvaceti lety jsme coby studenti filmové fakulty hráli tytéž hloupé hry. Také jsme se pokoušeli natočit něco nesporného, ale ohromného, stejně tak jsme prohánělí lidi otázkami, na něž se nedá odpovědět.

Stará anekdota: Kdo je to otrava? Otrava – to je člověk, který na otázku „Jak se máš?" začne odpovídat vážně.

Této chorobě se na fakultě říkalo „genialita". V mládí jí trpí každý, stejně jako v dětství spalničkami nebo planými neštovicemi. Naštěstí pro lidstvo to dost brzy přejde. Nanejvýš za rok, za dva. Někteří nevšední géniové stůňou déle, někdy celý život. Je to však smutná podívaná – profesionální kariéru obvykle neudělají. Podle slov Julese Renarda se stávají „zneuznanými génii nebo mistry konverzačního žánru", poněvadž zaníceně a s nadšením vyprávějí, co by natočili, napsali, vytvořili, kdyby...

Kdyby se raději chopili stativu pro natáčení, tihle budoucí televizní žurnalisté!

Moc a moc chci doufat, že Věčný student a jeho tým vyrostou z krátkých kalhot a stanou se skutečnými profesionály. Držím vám palce!

Šíří se se zvěsti, že se stěhujeme. Prý vedení téměř domluvilo pronájem místností v Kongresovém centru na Vyšehradě. Odtud můžeme vysílat i v přímém přenosu. Tato novinka vyvolává radost a dodává síly. Otazník je pouze v tom, kdy k tomu dojde. Buď v úterý, nebo ve čtvrtek. Jsme samozřejmě jako děti, začínáme si dělit kůži dosud pobíhajícího medvěda: rozdělujeme si mezi sebou místnosti a přístup k internetu.

Za několik hodin se zvěst potvrzuje. Produkční stěží skrývá spokojený úsměv, jakkoli se snaží zachovat ustaraně vážné vzezření přísného náčelníka. Kdosi z redaktorů mi do ucha vzrušeně vypočítává, jaké výhody nám přestěhování slibuje – vždyť i Prima začínala své vysílání odtamtud!

Já však musím probrat zprávy ze zahraničí. Právě přinesli a složili mi pod stůl hromadu kazet z Reutera. Ale to už není práce, ale radost sama.

Dnes je sobota. Opět se objevili noví lidé. Dosud ale nemohu ocenit, kolik a jaké kvality. Bez výjimky jsou hluční, cosi temperamentně posuzují, někam běží. Kam? Proč? Virus všeobecného televizního spěchu asi nakazil všechny do jednoho.

Nicméně náš tým nepracoval ze strachu, ale kvůli svědomí. Lidi snad spojovala nejistota jejich postavení jak z hlediska osobních perspektiv, tak z hlediska struktury veřejného mínění. Odpůrci našeho vysílání nepolevovali a denně posílali každému z nás a všem společně hanlivé dopisy. Urážlivé telefonáty pronásledovaly a vyrušovaly všechny. Avšak ne nadlouho. Jakmile se přiblížil čas vysílání zpráv, všichni jsme odsunuli práci stranou a shromažďovali se před televizorem. Každé vysílání bylo pro nás vítězstvím, přestože drobným. Výhrou nad technickou nuzotou, výhrou nad profesionální nepřipraveností, vítězstvím nad vlastním strachem.

Kdybyste slyšeli, jak jsme se smáli právě tomu gestu Rosničky, které se později stalo příslovečným gestem nenávistníků! Nejhlasitěji se smála sama Rosnička.

Kdybyste viděli, jak hořce plakala, když se dozvěděla, že protivníci vypnuli na tiskové konferenci Sergejovi kameru! „Nikomu jsme nic zlého neudělali! Proč?" ptala se.

Kdybyste věděli, jakou radost jsme měli, když Redaktor ve vysílání uvedl svého prvního „hosta dne" a tím zaplnil desetiminutovou díru v programu!

Zcela upřímně jsme mu tleskali, třebaže jsme viděli lépe než vy všechny nedostatky příspěvku: jak jeho „sešněrovanost", tak špatnou kompozici záběru, tak i ošklivé prostředí, i chybějící druhou kameru, nutnou pro podobné interview.

SERGEJ

Dnes jedu na Národní točit tiskovku občanské iniciativy Česká televize – věc veřejná. Konečně někam nepřijíždíme poslední, ale jako první. Vybírám si nejvhodnější místo, zapínám své osvětlení. Můj známý osvětlovač z ČT se zajímá, zda budu svítit po celou dobu? Ano, samozřejmě. Pak tedy nebudu zapínat své světlo, říká.

Dál už je to rutina. Ohlášení, doplnit ohlášku, otázky a odpovědi. Tisková konference se pomaloučku protahuje, materiál mám už v kapse, tentokrát mi nikdo nevypnul tlačítko. Abych vyplnil pauzu, bavím se tím, co dělám pokaždé, mám-li příležitost a čas. Točím portréty a detaily, které mluví samy za sebe. Je to jedna z variant profesionálního tréninku: vytvořit úplnou videopovídku, složenou jen z detailů, tak, aby nepotřebovala žádný

komentář. Výsledky takovéto zábavy obvykle zůstávají v archivu, ve složce Osobnosti, a čas od času vyplouvají ven jako ilustrace. Natáčím hlavně ruce – nervózní pohyby téměř všech iniciátorů mely jsou více než charakteristické.

Kdepak teď ta kazeta asi je? V jakém archivu bude uložena?

Den dále ubíhá jako ve vyjetých kolejích. Patnáctiminutová přestávka po tiskovce, a s dalším začínajícím redaktorem jedu točit anketu na náměstí Míru. Neobejde se to bez čestné stráže: tentokrát za námi jako ocásek jede natáčecí štáb TV Prima. Zjistili jsme názory Pražanů na nákup nových stíhaček ministerstvem obrany a vracíme se k autu. Po něm však nezůstala ani stopa. Zatímco jsme pracovali, dispečer poslal z neznámého důvodu našeho řidiče na Barrandov.

To byla podivná nemoc všech organizátorů – ponechat štáb bez dopravy právě během natáčení. Jednou mě redaktor s řidičem nechali samotného, když jsem točil večerní mítink před budovou zpravodajství. A já celou hodinu trčel na Kavkách a čekal na auto. Podruhé jsem hodinu a půl mrznul v noci v Hybernské ulici a nemohl odjet z hlavního stanu ČSSD. Během jedenácti dnů tři donebevolající případy! To svědčí pouze o jediném: pro Bobovizi skutečně nebylo důležité, co a jak vysílat. Jen aby se vysílalo, ukazovat alespoň vlastní prst. Natáčecí štáb si vedení cenilo míň než drobnou minci. Pětihaléř.

A teď my, třikrát pět haléřů, stojíme na náměstí Míru a dostáváme nový příkaz: jet točit pořad Host dne, bude

v něm Motejl. Nevím, v kterých zanícených mozcích se rodily takovéhle nápady.

Přijel Redaktor, spěchá. My však nemůžeme odjet, protože veškerá aparatura zůstala v kufru vozu, který zmizel. To není auto, to je Bludný Holanďan! Hned je na Barrandově, hned v Hlubočepích. Redaktorovi zbývá stále míň a míň času. Když ale vůz s mou soupravou konečně přijel, přichází nový rozkaz – můj technik pojede na jiné natáčení. Místo něj tu zůstane řidič.

Kéž by to tak bylo všecko! Šofér nezná Prahu, mapa ve voze není. Bloudíme kolem Anděla a hledáme potřebnou adresu dobrých pětatřicet minut. Náš hrdina pan ombudsman musí ve čtyři odejít z domu. Zvoníme u dveří jeho bytu dvacet minut před čtvrtou. Máme všehovšudy bídných dvacet minut, včetně rozhovoru samého. Z toho čtyři minuty padnou na to, abychom vybrali místo pro natáčení, nainstalovali kameru, světlo, vyzkoušeli zvuk, to je tedy čas na přípravu, dvanáct minut na interview, čtyři minuty, abychom posbírali aparaturu a sešli k autu.

Co to znamená natáčet člověka? Je to obsaženo v jedné větě: jak ho vidí kameraman, tak ho uvidí divák. Staří moudří čeští mistři fotoportrétu říkávali: tajemství je v tom, aby žena vypadala trošku hezčí a muž trošku chytřejší.

Dá se to však zařídit i naopak...

Kameraman před začátkem natáčení řeší složitou rovnici se spoustou činitelů. Kdo je náš hrdina, o čem se bude mluvit v interview, kde se bude točit, jaké bude pozadí, jaké nasvícení... Je to tvůrčí proces. Vyžaduje

čas. Jinak kameramanovo umění klesne na mačkání knoflíků.

Přesto jsme stihli materiál přivézt, ač by se tehdy natočenými záběry stěží dala ilustrovat učebnice Jak se má točit interview, což jsem si nemilosrdně vyčítal. Přemýšlej, opakoval jsem si v duchu, neochabuj, voz s sebou všechno, včetně léků pro redaktory, „rybího oka" a mapy Prahy, vždyť pracuješ s neprofesionály. Ještě jednou si něco takového dovolíš, tak ti naplácám, říkám si pro sebe a jdu nakládat techniku do vozu.

KÁŤA

V neděli jsem se rozhodla, že si trochu přispím a pojedu do Vršovic ne kolem deváté jako obvykle, ale v půl desáté.

Sergej odešel, aby stihl letučku, já si s rozkoší umyla vlasy a sedla si před zrcadlo, abych si je vysušila.

Tady budu muset znovu odbočit.

Naše vysílání, jak teď chápu, bylo od samého počátku pojato jako dočasné.

Naše kusé zpravodajství i krátké Dobré ráno byly jen ubohou napodobeninou toho, co se dosud dělá v hlavní televizi. Nemohli konkurovat. Bohužel, ani jim o to nešlo.

CHYBĚLY NÁPADY.

Jak vedení, tak podřízeným. Bez nápadů nic nevzejde. A začínat bez nich je nesmysl. Ať by to bylo cokoli nového, ještě nedokonalého, ale živého a zapamatovatelného!

Bobovize však vznikla jen na zastrašení povstalců – obejdeme se i bez vás! A ne jako přihlášení se k vlastním myšlenkám. O manifestu a programové obnově televizního vysílání nepadla ani zmínka!

Čeho se protestující tak polekali? Vždyť už z prvních kroků bylo zřejmé, že na stylu práce redakce zpravodajství se NIC nezmění! I když ji povede Náčelnice! Znamená to pouze jediné – v jejich akcích nebylo ani za mák zásadních důvodů, ani za groš ideových motivů. Šlo o něco jiného. O co?

Dosud jsme nezačali zasypávat nové kolegy přívalem svých myšlenek. Rozhodli jsme se, že trochu počkáme.

Nu a oné vzpomínané neděle... Sotva jsem přistoupila k zodpovědnému procesu líčení svého obličeje, zavolal Sergej a sdělil mi, že na letučce jako vždy opět vyvstala otázka: čím zaplnit vysílací čas. A tak obdaroval vedení naším nápadem – o nedělích, kdy je vlastně nových zpráv málo, ale vysílacího času hodně, pořizovat krátké přehledy nejzávažnějších událostí týdne.

Podle našeho názoru takový přehled nemusí být prostým výčtem událostí a činů známých osob. Chtěli jsme udělat malou analýzu života země: veselou i smutnou, ironickou i vážnou, plnou různých zábavných příhod a zajímavých pozorování.

Zvyk často přestane být druhou přirozeností a stává se prvotní. Profesionální zvyklosti obzvlášť. Odhodila jsem různé pomůcky make-upu a vrhla se k telefonu. „Honem! Kdekoli, třeba na Nově nebo na Primě nebo na Marsu mi sežeňte záběry z vítání Nového roku!" (Naši

polokameramani se pokusili něco natočit. Avšak využít jejich materiály v normální situaci se nedá.)

Krátce řečeno, zatímco jsem jela do práce, v hlavě mi už dozrál scénář pořadu a přesný plán jeho realizace. Bylo třeba dotočit jen takzvanou „anketu", tedy položit lidem na ulicích otázku: Jak jste strávili týden, co pěkného se událo ve vašem životě v těch prvních dnech nového roku? Jestli někdo rychle a hezky napíše text, pak klidně, bez paniky a spěchu stihneme vysílání v šest hodin. Proč „někdo"? V ruštině bychom se Sergejem napsali jakýkoli text za dvacet minut. Potřebovali bychom ale hodinu na překlad do češtiny. Podle mých propočtů jsme tuto hodinu navíc neměli.

Na letučce byla přítomna jen basketbalově vzrostlá a lepá Okatá kráska, bývalá asistentka jakéhosi zpěváka. Ač je to s podivem, právě ji Šéf jmenoval odpovědnou osobou za realizaci NAŠEHO nápadu. Chápu nedůvěru vůči cizincům, neboli vědecky řečeno, xenofobii – národní chorobu, která zasáhla všechny vrstvy české společnosti. Proč ale do takové míry? Člověk nemusí být právě velkým věštcem nebo velmi moudrým vedoucím, aby mohl předpokládat, že milá dívenka, která dělá teprve první krůčky v televizní žurnalistice, nebude schopna udělat nic kloudného! Kéž by alespoň naslouchala!

Okaté krásce se zdálo absolutně zbytečné vymýšlet takovou hloupost jako scénář. Ještě hloupější jí připadalo, aby napsala nový text – stačí, aby přeříkala svým hlasem to, co v denních zprávách namluvili jiní. A vůbec, proč Silvestr, nač? Stačí si podtrhnout etapy krize ko-

lem České televize! To je totiž to hlavní, co se během týdne událo.

Uvnitř jsem vřela jako konvice. Lidský život se netočí jen kolem televizoru. Za tu dobu lidé přivítali nové tisíciletí, zamilovali se, rodili děti, stavěli domy, chodili po návštěvách... Na planetě se odehrávaly války, lidé umírali, byly tu záplavy, laviny, karnevaly. Jako by toho bylo málo!

Pro člověka jsou vždycky zajímavé podrobnosti. Odtud taky pramení láska k drbům. Divák – to není abstraktní pojem, není to pouhý plátce daní, volič poslanců, odběratel nebo prodejce televizního programu. Je to stejný člověk jako vy nebo já. Jistěže, čas od času se stává i zákazníkem, prodavačem, ministrem, filmovou hvězdou. Avšak v té chvíli, kdy zapne televizor, se stává Jeho Veličenstvem Divákem.

Proč po celý svůj život čteme romány a díváme se na filmy? Vždyť všechno je známé. Copak dvě desítky jednou přečtených knih jsou málo, abychom pochopili, že všechny náměty se opakují, že dobro, ať by k tomu romantici vyzývali sebevíc, nikdy nezvítězí nad zlem, že děti se nikdy nenaučí chápat své rodiče, a láska že je slepá? Proč vášnivý milovník hudby přichází do koncertního sálu, vyzbrojený partiturou? Co hledá, zná-li operu či symfonii nazpaměť?

Podrobnosti. Nečekané změny obsahu, klikaté pěšinky fantazie, interpretův talent.

Také v publicistice hledají čtenář a divák neznámé detaily, jiný názor na to, co se událo.

Událost proběhla včera. Ukázali ji v televizi. A ne na jednom kanále, ale na všech dostupných. My ale ráno

stejně sáhneme po novinách. V co doufáme, že tam najdeme? PODROBNOSTI.

Okatá kráska se však pevně rozhodla, že všecko ví a zná, a má právo rozdávat na všechny strany cenná poučení. Jelikož chápu, že když se člověk něčemu učí, tak pouze na základě vlastních chyb, netrvala jsem na ničem rozumném, dobrém a věčném. Vybrala jsem materiál podle jejího seznamu, předala a šla jsem na procházku. Abych se nevztekala.

Obešla jsem studio párkrát dokola a spatřila Sergeje, který se vracel z natáčení. Přivezl anketu. Moji aparaturu obsadila Okatá kráska. Stejně jsem nechtěla být přítomna profanaci vlastního nápadu. Jako za starých dobrých časů jsme si prohlédli materiál očkem videokamery.

Byl skvělý. Lidé s radostí a upřímně vyprávěli o svém životě. Jedinečné skici ze života města: veselé i smutné, zábavné i vážné.

K vysílání o šesté Okatá kráska nepřipravila nic. Ve čtvrt na osm rovněž nic nebylo. Večer týž obrázek.

Avšak ani následující den, v pondělí, nebylo nic hotovo. Až v úterý (v úterý!) pozdě večer, v závěrečném zpravodajství Bobovize, byl vysílán nepříliš srozumitelný příspěvek, sestavený neznámo proč ze šesti dnů týdne. Viděli jste ho.

Jen se mě zeptejte, a kde se ocitla ta geniální anketa?

Nikde. Okatá kráska se ani nedostala k tomu, aby si ji prohlédla. „Já," řekla významně, „JÁ ji nepotřebuji."

Víte, nápadu mi líto není. Dáme vám jich, kolik chcete, tím spíš, že se nám jich v hlavách rodí desítky. Urážející je netalentované provedení, svéhlavost a přílišná sebedů-

věra. No, bůh jí odpusť, holčině. Snad se provdá a zapomene na všechny televizní hlouposti, co jich je na světě.

V pondělí vodí Šéf po „ácéčku" jakéhosi důležitého Angličana, buď hlavního žurnalistu planety Země nebo hlavního mírotvorce a vyjednavače v konfliktech mezi společností a společenstvem.

Myslela jsem, že se Šéf stýká se světem prostřednictvím tlumočníků, ale jak je vidno, mluví anglicky, ztěžka, jako člověk, který má málo praxe, mluví ale správně a takřka bez chyb.

Jakákoli návštěva tak či onak musí projít kolem mého zařízení – je všem v cestě jako smítko v oku. Přirozeně že slyším, byť trčím na půl ucha ve sluchátkách, co Šéf říká tomu namyšlenému pánovi – dnes večer v šest hodin musíme opustit tuto místnost. Nájemní lhůta skončila již v pátek. Dík majitelům, že jsme tu mohli pracovat tři dny navíc. Ale všechno má své meze. Oni mají svůj život, svoji práci, své problémy.

Hrůzou nemohu nevstoupit do rozhovoru. „Jak dneska?" – „Tak, dnes v šest večer." – „A kam?" (Představte si, jak by se nám se Sergejem pohodlně pracovalo v Kongresovém centru – dvacet minut domů, beze spěchu!) – „To se ještě neví."

Pořád se nic neví.

Podle pověstí bylo včera všechno rozhodnuto a téměř podepsáno. Co se stalo? Zase intriky nepřejícníků? Nebo něčí dobře zaplacená vůle?

Nevěřím, že pronajímatel, ať soukromník či odpovědný úředník, někomu sám od sebe odepře pronájem

svých místností, je-li přesvědčen, že peníze mu budou chodit pravidelně a v plné výši. Jestliže probíhalo jednání, znamená to, že tato část budovy byla volná a připravená, aby se sem někdo nastěhoval.

Proč ne my? Na území České republiky přece není tolik televizních společností bez přístřeší, které potřebují právě takovéhle prostory, vybavené právě takovým zařízením!

Práce mám jako vždy ažaž. Tím spíš, že veliký profesionál Okatá kráska, která si ode mě vzala devět kazet z filmotéky, mi jich vrátila jen pět. Soupis materiálu rovněž nechala u sebe, zřejmě počítala s tím, že ostatní vůbec nemusí vědět, co a kde je.

Už mám po krk té drzosti, aby řvala na mě, dospělou tetu, že mi vrátila úplně všechno a za nic nechce odpovídat.

Mám jí naplácat? Jenže už je pozdě. Jak říká klasik: stromek se musí ohýbat, dokud je mladý! Bohužel!

Od nynějška budu po každém vyžadovat potvrzení!

Běhám po všech místnostech a chodbách a hledám ztracené kazety. Je tam důležitý a dobrý materiál. Byla by škoda navždy ho ztratit.

Jednu z kazet nalézám díky neuvěřitelné shodě místa a okolností.

Zprávy ve čtyři sleduji na malém televizoru před stolkem v recepci, protože hala s velkým televizorem je přecpána lidmi. Je tam nakouřeno a tolik špíny, že člověk se zdravým rozumem a střízlivými smysly se v hale nemůže zdržovat. Opírám se lokty o nízkou černou eta-

žérku, kde se na policích v jednom chumlu povalují videokazety.

Jsem už na odchodu, když vtom mé podvědomí zjišťuje určitý nesoulad. Začínám se křečovitě rozhlížet po té spoušti a mezi černými kazetami, které patří pohostinným majitelům domu, vidím šedou krabičku.

Nevěřím svému štěstí! Je to jedna z kazet, které mi nevrátila Okatá kráska! Jasná věc: vyběhla ze střižny, zastavila se na kus řeči, kazety odložila, kde to bylo po ruce... Dál už je všecko pochopitelné.

Přehrabuji vše, co leží na policích, nevěnuji pozornost vzteklým pohledům vrátné. Jiné kazety nenalézám. Musím se tedy vydat po stopách té hloupé nány jako komisař Rex. Dedukce, indukce, intuice a selekce mi pomáhají objevit mezi několika stovkami neoznačených kazet, ležících na jednolité hromadě ve střižně, tu jednu svoji. Třetí nacházím v kuchyni...

V té době podle citoslovcí a nakousnutých slov poznávám, že Šéf právě zhlédl veliké a nesmrtelné dílo Okaté krásky a nepřijal je do vysílání. Přikázal, aby je předělala.

Ne, nepociťuji škodolibost. V žádném případě. Vím, jak obtížné je udělat svůj první film, dokonce i když má člověk drobet talentu a trochu umí. Ale takový je film. Deset minut televizního času vyžaduje jinou dramaturgii, jiné zásady střihu než minutová informace. Je mi to prostě hrozně líto.

Přijíždějí kameramani. Už jim řekli o nadcházejícím stěhování. Neřekli však kam.

Pouštím se do shromažďování a balení svého „hospodářství". Je toho pět plných velkých papírových krabic.

Každou přelepím a nadepíšu. Usazuji se vedle nich. Následující tři hodiny budu jako Harpagon neustále přepočítávat.

Přijela nějaká auta. Přesně v šest začínáme nakládat. Potom překládat. Pak ještě jednou překládat. Konečně moje neuvěřitelně těžké krabice nalézají útočiště v zavazadlovém prostoru onoho Vedoucího techniky a majitele studia v Podolí. Pochopitelně že se Sergejem usedáme k němu do vozu, poblíž svého bohatství. Vydáváme se na cestu.

Kam? Do hotelu Praha.

Motáme se městem. Tu jsme zahnuli špatně, tu jsme naopak minuli odbočku. Přijíždíme. Vítá nás zkušená pracovnice prvotřídního hotelu. Záda, jako by spolkla hůl, podpatky až do pasu, neohýbající se rovná kolena. Kráčíme za ní husím pochodem nekonečnými chodbami a průchody.

Přicházíme na pokoj. Je tam už pár našich: líčí se, šustí papíry – to se parta z Dobrého rána chystá k nočnímu natáčení.

V jistých rozpacích chodím po „prezidentském" apartmá: obrovský přijímací salon, gigantická jídelna, v ložnici by se mohly pořádat plesy, koupelna svými rozměry připomíná menší garsonku. Vše je přepychové a velkolepé. Jak se tu má ale pracovat?

Nijak. Pracovat zde bude jen tým Dobrého rána. A my? Vedoucí technik krčí rameny.

Vtom zvoní v Sergejově kapse mobilní telefon. Hele – volají ho, aby neprodleně přijel natáčet. Jak? Nemá tady ani kameru, ani auto. Nevadí, požárnickým trys-

kem přiveze kameru technik a ty – šup šup – si vezmi taxíka.

Dočkáme se telefonicky přivolaného vozu a společně jedeme do centra. Jinak bych se prostě nedostala domů. Hotel je natolik nóbl a tak umístěný, že sem žádná pěšky dostupná městská doprava nevede.

Je třeba poznamenat, že v těch chvílích mi bůhví proč začíná nálada nevysvětlitelně klesat. Ne zoufale, ale tak nějak teskně a s trochou údivu.

Nu což, počkáme a uvidíme. A budeme se snažit neztrácet optimismus.

SERGEJ

Produkce mě žene na další natáčení, na tiskovou konferenci ČSSD. Tiskovky jsou stejné i v Africe: dočkali jsme se začátku, natočili, odkomentovali, sestříhali, pryč s tím z očí a na montáž. Po natáčení mně a technikovi redaktor (kdysi pracoval v ČT 1 a byl propuštěn) zamává a mizí neznámo kam, natočenou kazetu nechává v kameře. A pak se mě ptejte, co jsme na té konferenci vůbec pohledávali? Nač mi ksakru technik vozil kameru a zvukovou aparaturu, a já se hnal taxíkem do Hybernské ulice? Proč jsem se, proboha, hladový a unavený po čtrnácti hodinách v práci, motal zablácenou chodbou hlavního štábu ČSSD? A proč jsem tiskl tlačítko a dělal obrázky, když redaktor natočený materiál nepotřebuje? Kde a kdy bude ten redaktor hledat svoji kazetu v naší dezorganizované výrobně?

Myslím, že to bylo znamení shůry. Znamení, že po pondělí 8. ledna přijde úterý 9. ledna, které se stane posledním dnem Bobovize, a všechny naše reportáže se stanou historií.

Jistěže je to jako razítko, mám však v zásobě ještě jedno. Neprohřeším se proti pravdě, řeknu-li, že ono úterý si zapamatuji do konce života.

KÁŤA

Co si myslíte, že má společného přepychový hotel Praha a bohem zapomenuté bývalé Studio armádních filmů?

Ani tam, ani onam se nedostanete veřejnou dopravou.

Než jsme ráno vyšli z domu, Sergej zavolal produkční a poprosil ji, aby pro nás poslala auto na Smíchov. Jeli jsme tam asi tak dvacet minut. Dalších pětatřicet minut jsme mrzli ve větru a čekali na dávno dávno poslanou „limuzínu". Pak jsme se předlouho a jednotvárně drkotali hlubočepskými ulicemi po dlažbě vyrážející zuby. Dokud jsme nedojeli do...

Vylíčení té barabizny ponechávám Sergejovu peru.

SERGEJ

A tak jsme zase v Armádním filmu. Známé vrzající schody, známý chlad minulého století v chodbách. Namísto shonu a chaotického pobíhání klid a ticho. To ticho je však jakousi chybou.

Nahoře Technik třídí aparaturu, chystá ji k pravidelnému používání. Na každé elektronické želízko lepí různobarevné proužky, bílé, žluté, zelené. Každý kameraman teď bude mít svoji techniku označenou osobní barvou. Mé proužky jsou bílé. Využívám chvilky a sestavuji podle možností svou univerzální sadu pro všechny životní situace.

V náčelníkově pracovně stojí počítač, to je naše informační oddělení. Copak se tady usadíme nadlouho?

Zpravodaj asi získal monopol na téma Kavky a my. Budeme muset natočit prohlášení Věry Valterové o výsledcích další porady na televizním Olympu a připravit příspěvek do zpravodajství ve čtyři odpoledne. Zpravodaj zůstává čekat na telefon seshora a já jdu do studia

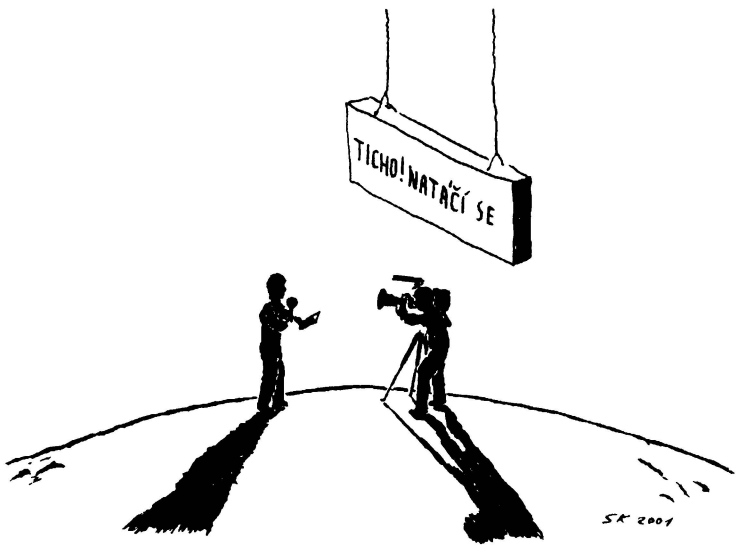

zjistit, co a jak. Chodby i schodiště jsou omotány různobarevnými dráty, u hlavního vchodu teď stojí přenosový vůz, příprava pořadů půjde rychleji. Zjevný pokrok, to je milé.

Opět máme problémy s osvětlením. Světlo skutečně za moc nestojí, a tak jdu hledat někoho z místních, aby to dal do pořádku. Celé vedení Armádního filmu se však neprodyšně uzavřelo v prvním poschodí – „pssst, mají důležitou poradu!" Až asi po půlhodině se dveře otevírají a my posíláme člověka pro přídavné osvětlení.

KÁŤA

Pobloudila jsem si chodbami mezi opadanou omítkou a holými dráty, vyšla nahoru, sešla dolů, ještě jednou jsem vyšla nahoru po vrzajících špinavých schodech, nakoukla jsem do dvou titěrných místnůstek už obsazených vedením, zašla jsem do střižny z dob Bílé hory, přepočítala jsem krabice, chvíli jsem poseděla na zborcené pohovce – a chlácholila se, že to zaplaťpánbůh nebude místo našeho trvalého pobytu.

Někdo se mi pokusil navrhnout, abych v jediné střižně občas v půlhodinových pauzách pracovala na svém archivu. Přirozeně jsem to lákadlo odmítla. Představte si vybalování mých pokladů. Jednou dvakrát se na něco podívat – standardní kazeta obsahuje třicet minut vysílacího času. A pak se rychle balit a pryč? Je přece známo, že lepší jednou vyhořet, než se dvakrát stěhovat.

Rozhodla jsem se jet domů, abych se mohla tolik důležitému papírování věnovat alespoň v teple.

Sergej se Zpravodajem se chystali odjet na natáčení. Chtěla jsem na ně počkat, abych se nějak dostala do civilizace.

Kolem houstla fyzicky pociťovatelná špatná nálada. Dalo se jí dotýkat prsty, nabírat ji po hrstích. A nikoli proto, že v ACE to bylo útulnější, lépe zařízené nebo teplejší.

Víte, to se dá těžko vysvětlit...

Na tomto místě jsem měla v úmyslu vyprávět, že se to asi ve zdech zdejšího zámku hemží strašidly. Avšak Sergej mě uprostřed slova přerušil v psaní, aby mi nahlas přečetl, co napsal. Také popisuje hlubočepské zazděné kostry i strašidla létající chodbami.

Z této jednoty myšlenek lze vyvodit pouze jediný závěr. Nečisté síly v Armáďáku existují. Nejsou výplodem

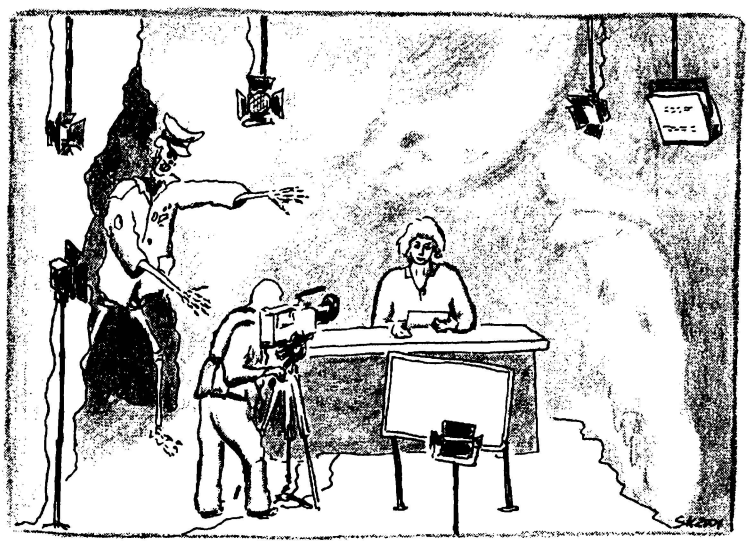

fantazie nebo dovádivé představivosti. Jsou reálné a přebývají mezi kazetami a krabičkami s kinofilmy.

„Spánek rozumu vyvolává přízraky."

Válka a vše, co o ní pojednává, například válečné filmy – zdalipak to není „spánek rozumu"?

Musela jsem dlouho čekat na vhodnou příležitost, abych odjela z Armáďáku. Zpravodaj se pokoušel domluvit o natáčení, ale požádali ho, aby zavolal za půl hodiny, potom za další půlhodinu, a ještě za...

Onu řidičku se stopami lehké debility ve tváři, která nás vezla ze Smíchova, posílají z neznámého důvodu do Prahy 6. O své vůli se rozhoduji, že s ní pojedu, ačkoli mě poctivě varovala, že velice pospíchá a pojede „zadem".

Do vylíčení této exkurze po okolí Prahy se nebudu pouštět.

Měla čtyřicet minut na to, aby dojela na třídu Milady Horákové a vrátila se zpět. Dejte si tu práci a podívejte se na mapu, kde jsou Hlubočepy a kde Hradčany.

Zajely jsme na Barrandov, potom jsme opustily Prahu, bloudily jsme polními cestami, vyjely zpět na Jižní spojku, bůhví proč jsme otočily do Stodůlek. Poté jsme jen taktak dojely do Řep. Tam místo toho, abychom jely rovnou na Petřiny, objely jsme ještě nemocnici v Motole, kde nedávno vysedával nekonečné chvíle náš chlebodárce.

Jakýmsi zázrakem jsme za hodinu a čtvrt dorazily na hledanou adresu. To už jsem nevydržela a opustila auto. Cestu do civilizace si najdu sama. Ta nejbližší byla za rohem a jmenovala se stanice metra Hradčanská.

Putování z Armáďáku až domů mi zabralo bezmála dvě hodiny. I pěšky bych došla rychleji!

SERGEJ

Porada na Kavkách se protahuje. „Bude-li trvat ještě tak půl hodiny, nestihneme vysílání," říká Zpravodaj. Ohó, už začíná počítat minuty, usmívám se v duchu. Že by se v něm probouzel televizní žurnalista? Dokonce navrhuje jet do centra a počkat tam na výsledek, abychom neztráceli drahocenný čas přesunem. Jet na Kavky Zpravodaj kategoricky odmítá, chová vůči jistému místu abnormální odpor. Jako pozadí si vybíráme žižkovskou televizní věž, parkujeme poblíž. Jdu točit.

Symbol vzniká sám od sebe: smráká se a televizní věž v záběru mizí ve tmě.

Zimní večer rychle halí Prahu tmavomodrým závojem. Náš časový limit vypršel, natáčet se nebude. Jedeme zpátky do Hlubočep. Cestou nás dostihuje poplašný telefonát Technika. Volá z Armádního filmu, došlo tam k mimořádné situaci: majitelé zámku se zmocnili aparatury a lidí. Nikoho nepouštějí z budovy. Je znemožněna příprava večerních zpráv. Přijeďte co nejdřív, snad se vám podaří něco natočit.

To jsou věci!

Zpravodaj šlape na pedál plynu. Sláva bohu, cesta je volná.

Brána Armádního filmu je neprodyšně uzavřená, za ní se rýsuje postava příslušníka ochranky. Po straně sil-

nice stojí několik aut. Rozeznávám rozčileného Šéfa, Redaktora, Moderátorku. Oč se jedná?

Naši pohostinní hostitelé si našli vhodnou chvíli, kdy vrcholily práce na večerním zpravodajství, a požádali o peníze za pronájem budovy. Nemýlím-li se, zmiňovali se o částce 60 000 korun za den. Jako záruku zaplacení se rozhodli zabavit naši aparaturu a uzavřít vchody i východy. Uvnitř je asi patnáct lidí. Prostě teroristé, kteří se zmocnili rukojmích!

Automaticky beru kameru a pouštím se do natáčení toho, co se děje. Kdo udělá stand-up? Slyším hlas Moderátorky, bude mluvit na kameru: Text? Hotovo! Kamera? Hotovo! Jedeme!

Kde je teď kazeta s reportáží? Pamatuji si ten závěr: Moderátorka stojí na pozadí uzavřené brány, zářící oči, vzrušený, ale rozhodný hlas, mikrofon třímá jako halapartnu. Znamenitá polská spisovatelka Joanna Chmielewska tvrdila, že kuchyňské náčiní v rukou ženy se stává hroznou zbraní. Dodal bych: mikrofon v moderátorčiných rukou je děsivější než pistole. Nepřítel by se měl raději držet v uctivé vzdálenosti. A taky že drží. Dovnitř nás nepouštějí. Příslušník ochranky se s námi nechce bavit ani být natáčen. „Užil jsem si svý od Němců i od Rusáků!" řve na mě zpoza mříže. To je zajímavé, kdo jsem v jeho očích já?

Šéf přivolává Náčelnici, informuje policii, volá do Novy, na Primu, na TV3.

Jako první přijíždí policie. Na soukromý pozemek prostě nelze jen tak vstoupit. Policisté hovoří s příslušníkem ochranky, ten se svým představeným. Dva poříz-

kové v policejních uniformách vcházejí dovnitř. Přijíždí Náčelnice se svou ochrankou. Rovněž jí nezbývá než počkat u vchodu. Nejdříve ji nepustili do velína, teď nemůže ani ke svému týmu.

Hned jak bylo vyřčeno: „peníze" – mozkem se mi mihlo: peníze – to je stopa!

Tak či onak, provokace se zdařila na plných sto procent. Práce na zpravodajství byla naprosto zmařena. Do vysílání jsme se nedostali.

Tenounká linka našeho vysílání se stává vytečkovanou čarou.

Náčelnici konečně pouštějí do budovy Armádního filmu. Mě tam germanorusofobijní příslušník ochranky nepouští, v jeho očích jsem příliš silně ozbrojen a neobyčejně nebezpečný. Objevuje se podpora: přijely štáby TV Prima a TV3. O chvíli později se k nim připojuje štáb Novy. Dotírají otázkami na každého, kdo se z druhé strany přiblíží k bráně. Šéf někam odjíždí. Redaktor Dobré-

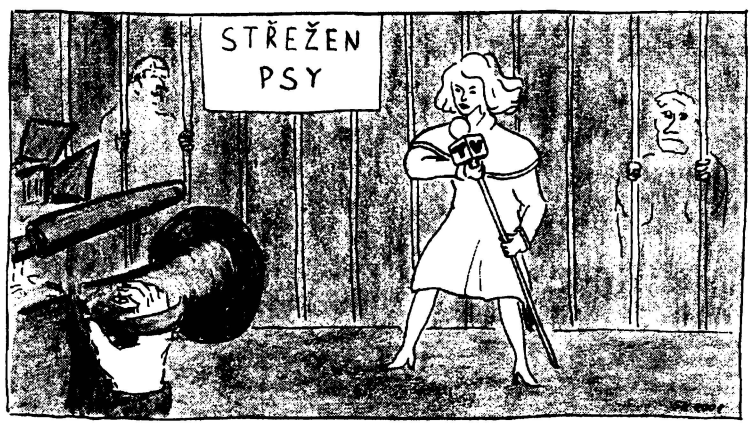

ho rána za vraty žalostně prosí, aby mu někdo přivezl alespoň kapku benzinu, má prázdou nádrž a nebude mít na co odjet, až je pustí.

Standardní scéna propouštění rukojmích. Seshora začínají scházet lidé: na svobodě se ocitá ženská polovina našeho týmu. Všechny jsou obtíženy nákladem, každá nese, co může: krabice, kazety, papíry. Přirozeně pokračuji v natáčení.

V kapse mi vyzvání mobil. Po celých jedenáct dní naší partyzánské činnosti se s námi vedení stýkalo jen na dálku. A teď náhle bezprostřední telefonát Náčelnice: „Důrazně vás žádám, abyste přestal s natáčením, protože se situace vyjasnila."

Toč! Toč všecko! Toč co nejvíc! Takový postoj bych pochopit mohl. Avšak rozkaz „Netoč!" od člověka, který si mě na práci nezjednal, nezaplatil mi ani korunku, ale je přitom ředitelkou zpravodajství, ten ve mně nemůže vyvolat nic kromě údivu. Ostatně nemám pravdu. Tady se není čemu divit.

Březen 1953. Moskva. Zemřel „veliký vůdce a učitel, otec národů", „nejlepší přítel sportovců", generalissimus Josef Vissarionovič Stalin. Všechen sovětský lid zakouší zármutek a zoufalství. Tisíce truchlících ze všech končin země přijíždějí do Moskvy, aby se rozloučily s tyranovým tělem. Obrovské zástupy zaplňují střed města. Umírají lidé, umačkaní davem. Pohřeb sám se stává supershow. Něco takového sovětský občan dosud nespatřil.

Nejlepší filmaři jsou zmobilizováni k natáčení grandiózního tříhodinového dokumentárního filmu Velké lou-

čení. Každý okamžik všeobecného zármutku musí být zachycen navěky. Podle dnešních měřítek je to tuctový technický problém. Tehdy v předtelevizní éře to však byl úkol hodný výlučně titánů. Režiséři pečlivě vypracovali trasu průvodu, rozmístili natáčecí body, určili, jaký záběr a o jaké velikosti bude točit každý ze sto šedesáti kameramanů, promysleli systém signalizace, aby každá kamera začala natáčet již několik vteřin předtím, než skončí ta předchozí. Výsledkem bude unikátní plátno, skutečné „cinéma verité" totalitní propagandy.

Galja Zacharovová, Kátina matka, byla v té době filmovou kameramankou s pětiletou praxí. Svěřili jí, aby zvěčnila chvíli pohybu procesí od Státního historického muzea k Rudému náměstí.

Stojí na přiděleném místě, plně připravena k natáčení. Blíží se k ní pohřební kolona. Signalizátor předchozí kamery má připraven bílý praporek. Galja zabírá detail: čepici se štítkem spočívající na víku rakve, a chystá se ji švenkovat. Znamení praporkem. Kamera zabzučela, film běží a zachycuje podrobnosti historické chvíle. Něco však není v pořádku.

V záběru začíná čepice drobně poskakovat a kácet se. Galja pokračuje v natáčení, ale otevírá druhé oko a vidí, že koně, pomalu vlekoucí těžkou dělostřeleckou lafetu s rakví, nemohou zdolat příkré stoupání. Kloužou po dlažebních kostkách a začínají couvat. Co nevidět ušlapou pohřební procesí. Rakev s drahocenným tělem se naklání na stranu.

V tom okamžiku Galja ihned vypíná kameru a tiskne ji k hrudi, aby nepodlehla pokušení a nestiskla knoflík.

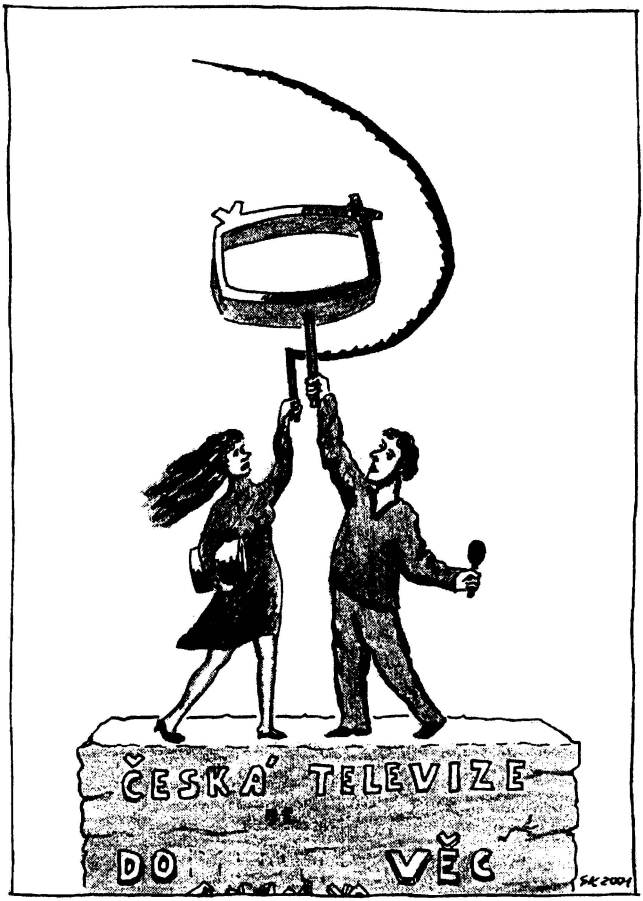
ČESKÁ TELEVIZE
DO VĚC
SK 2004

V té chvíli v ní bojovaly dvě zásady: reflex filmového zpravodaje, který velel natáčet, a instinkt sovětského občana, a ten okamžitě zadusil všechny ostatní reflexy a přerušil natáčení.

„Můj bože! To je moc špatné znamení!" – ozval se hysterický ženský výkřik v davu za Galjinými zády.

Mezitím se z různých stran vyřítili pořízkové v šedém, popadli koně za uzdy, vyvlékli spřežení na vrchol stoupání a jako stíny se rozptýlili v davu.

Když Galju opustila strnulost, pokusila se dotočit záběr s čepicí, ale v objektivu se ocitly jen koňské ocasy. Musela se spokojit s tím, co bylo: točit účastníky procesí.

Galje samozřejmě za ty ocasy vynadali, ale pochválili ji za práci.

Zajímavé je, že kameraman, který současně natáčel seshora, ze střechy domu, se zachoval stejně.

Svoji kameru vypnul.

KÁŤA

Potloukám se po bytě, nevím kam se vrtnout a do čeho se pustit. Kdysi na filmové fakultě naší profesorce francouzštiny nadávali za to, že nám dává moc domácích úkolů: „Vždyť režiséři mají tolik práce!" – „Režiséři mají tolik práce, že mají prakticky volno!" odpověděla.

Pouštím se do něčeho a nechávám toho. Začínám sestavovat kartotéku a dělám jednu chybu za druhou. Pokouším se přišít k blůzce knoflík, a přišívám si ho k vlastnímu prstu.

V hlavě mi buší jakési kladívečko: neměla jsi odjíždět. Měla jsi sedět v Armáďáku... Pokouším se přesvědčit sebe samu, že bych tam nic užitečného nevyseděla.

Zvoní první budík – je načase zapnout televizor, za několik minut začíná pořad Na vlastní oči (abych nezmeškala začátek – v tak vyšinutém stavu jsem se nacházela – nařídila jsem všecky budíky v bytě).

Přiskakuji k videu a shazuji na zem pultíky. Co se to se mnou děje?

Anonce před začátkem vysílání mě upozorňuje, že příspěvek, na který čekám, půjde jako druhý v pořadí. Nejdříve bude příběh jakéhosi pro mě naprosto nezajímavého vraha. Je už za pět minut deset. Zapínám druhý televizor, abych nezmeškala naše večerní Události plus. To není byt, ale skutečná střižna! Pracují tu dva televizory, video, jen ovládání není na pultě, ale padá mi z ruky.

A samozřejmě jako doprovod k tomu všemu zvoní telefon. Nesmyslně pobíhám po bytě a hledám sluchátko. Kam se propadlo? Ale přece tady, držím je v ruce!

Je to Sergej a spolu s ním cenné instrukce: „Nahraj Události!"

„Příspěvek o vás ale ještě nezačal. Tady je jen jedno video. Nemohu nahrávat současně DVA pořady!"

„To není důležité! Nahraj naše zpravodajství."

„Stejně je zítra dostanu pro archiv. Potom to přetočíme na VHS."

„Říkám ti – NAHRÁVEJ!" A pak dodává šeptem: „ Jsou poslední..."

SERGEJ

Zatímco jsem vám vyprávěl poučnou bajku, na hlubočepském pozemku postsocialistického prostoru běží události svou cestou. V další fázi schází řetěz „alternativníků" po kluzkých schodech dolů a ze zrádcovského hnízda odnáší naše skrovné svršky. Zpravodaj jako kvočna opatruje krabičky s archivem a nakládá je do kufru svého auta.

Pak propuká rošáda – vedení v osobě Náčelnice sestupuje dolů a my vcházíme do zlověstného zámku Armádního filmu.

Rošáda zjevně nebyla tím nejúspěšnějším tahem, všeobecnou náladu nepozvedla. Mozky pracují na plné obrátky, chceme totiž pochopit, kdo s námi manipuluje?! Pro koho jsme se stali pěšáky v té podivné hře, v níž se události rozehrávají na šachové desce, a pravidla jsou vypůjčena z kickboxu?

Teď táhneme my – pouštíme se do natáčení pořadu Události plus. Za režisérským pultem je Producentova manželka. Rozsvěcujeme světlo. A já přemýšlím, jak je Moderátorka po všem tom mumraji schopna číst? Vždyť musí dostat do krku křeč!

Jako by se nic nestalo, začíná uvádět vysílání, s něžným úsměvem, klidná a sebejistá. Všimnu si, že se jí papírek v rukou ani nezachvěje.

Někde uprostřed práce nahlédne do studia Náčelnice. Musí se připravit dvě varianty Událostí, jedna normální a druhá s jejím vystoupením. Okej, pokračujeme.

Než jsme pořad dotočili, tam „nahoře" dozrálo definitivní rozhodnutí.

Tak, teď přichází na řadu tvoje vystoupení, šéfko zpravodajství. Zapomeň, že jsi člověk, zapomeň, že jsi žena, seber veškerou svou odvahu, aby ses rozloučila důstojně.

Náčelnice se usazuje na moderátorčino místo, režisér dává povel k natáčení, já zapínám kameru...

Každý jen trošilinku sebe si vážící zámek je zcela určitě zabydlen strašidly. Nevím, jestli má Armáďák sebeúctu nebo ne, ale strašidly se to tam doslova hemží. Ještě teď slyším jejich zlověstný smích, zalétávající k nám do studia z tmavých chodeb a studených sklepů. Plísní pokryté postavy řinčí zrezivělými zbraněmi a hrozí nám z hloubi minulosti.

Prosím, ticho! Natáčí se! Dveře do studia se nezavírají, každý krok na chodbě je slyšet v etéru. Proto prosíme všechny nečisté síly: TICHO! NATÁČÍ SE!

Praha, 23. ledna 2001

Jekatěrina Andrikanis

Narodila se v Moskvě v rodině intelektuálů. Oba rodiče byli filmaři. (Otec byl světové známým režisérem a kameramanem. Matka byla kameraman-reportér.) Absolvovala Všesvazovou státní filmovou fakultu (VGIK). Patnáct let působila jako režisérka a scenáristka v Ústředním studiu dokumentárních filmů (CSDF). Natočila asi 60 vzdělávacích filmů a dokumentů o sportu, umění, o dětech a pro děti. Mnohé z nich získaly ocenění na domácích i mezinárodních filmových festivalech. Například Otázka šampionovi, Oni a my, Životopis Dřevěného človíčka. V roce 1987 se obrátila k politickým tématům. Natočila první film o obětech Stalinových represí po třicetiletém mlčení. Potom následovaly filmy Nikolaj Bucharin, Jurij Afanasjev, volba postoje, Kdybych měl milion atd.

Po rozpadu dokumentární kinematografie v Rusku založila vlastní studio Vist a úspěšně spolupracovala s BBC, ZDF, NBC a jinými předními světovými televizními stanicemi. Má za sebou dvoudílný videofilm The vintage years of The Bolshoj Theatre ve spolupráci s NVC Arts, celovečerní film Another bite of the Cherry, více než 10 krátkých dokumentů pro ZDF a BBC.

Od roku 1996 bydlí v Praze.

Sergej Kondakov

Říká se, že kočka má sedm životů. Nebo devět. Dokonce i jedenáct. Člověk není kočka, avšak mohu říci, že po svých narozeninách zažívám třetí život.

Život číslo 1 – SSSR. Narodil jsem se v SSSR ve střední sovětské rodině. Měl jsem Systémem uchystanou standardní životní dráhu: střední škola, střední práce, střední šedý život. Bohudík se mi podařilo standardní cestě uniknout. V roce 1979 jsem absolvoval Všesvazovou státní filmovou fakultu, nastoupil do Ústředního studia dokumentárních filmů jako kameraman, kde jsem udělal profesionální kariéru. Právě tam jsem se potkal se svou budoucí manželkou. Od roku 1984 jsme točili filmy spolu. Kromě toho jsem se stal režisérem a scenáristou a byl jsem šéfem Rady kameramanů.

Vcelku jsem si téměř zařídil svůj život, ale přišla PERESTROJKA, a s ní – *život číslo 2*. To bylo krátké období čerstvého vzduchu svobody a pocitu blízkých změn. My intelektuálové různých generací jsme přivítali skoro nepravděpodobnou možnost veřejného vyjádření svých názorů, možnost cestování, čtení dříve zakázané literatury, možnost žít v souladu se svým svědomím. Dělali jsme to, co bylo v našich silách. Snadné to nebylo. Ovládl jsem nové profese: dělal jsem manažera a producenta. Události probíhaly velice a velice rychle, zdálo se, že jsme již na správné cestě. Ale najednou jsme pochopili marnost svých snah. Má země začínala couvat zpět k socialismu, k jeho nejhoršímu druhu, kde moc KGB a komunistů se propojuje s mocí podsvětí. Rozhodli jsme se s manželkou emigrovat.

Počátkem roku 1996 jsme přijeli do Prahy a začal nám nový *život číslo 3* – v Čechách..., který právě prožíváme.

Poznámka vydavatele

Tato kniha je zatím prvním pokusem o objektivnější popis a komentář událostí z přelomu roku, k nimž došlo v České televizi. Oba autoři se účastnili přípravy a vysílání zpráv tzv. Bobovize, do regulérní češtiny přeloženo – zpráv legálního vedení ČT, které reprezentoval ředitel Hodač a šéfka zpravodajství Bobošíková. Cenné na tomto svědectví z „epicentra" je to, že se autoři snažili vytvořit pestrobarevnou mozaiku dějů a aktérů, aniž stranili jedné ze stran sporu. Kniha je literární reportáží, která poskytne čtenáři řadu plastických pohledů a často vůbec poprvé zveřejněných informací.

Jekatěrina Andrikanis
Sergej Kondakov

B O B O V I Z E

(pohled zevnitř)

Z ruštiny přeložil Zdeněk Tomáš
Ilustroval Sergej Kondakov
Vydalo nakladatelství Votobia Praha
v roce 2001

ISBN 80-7220-107-7

Autentická výpověď o jedné mediální tragikomedii

Míříme zadem k sousednímu divadlu Na zábradlí. Zpravodaj upozorňuje, že nás tam nečekají, musíme se prostě připravit na nejhorší. Toto divadlo je jedním ze štábů na podporu vzbouřených redaktorů. Podle všeho je práce uvnitř v plném proudu. Ze dveří co chvíli vycházejí lidé se svazky letáků a proklamací, vyzývajících k okamžité podpoře svobody slova 3. ledna na Václaváku. Záběr jako vystřižený z filmu Revoluční Praha.

V divadle nás vskutku nečekají a žádají, abychom odešli. Ne prostě jen tak, ale vyhánějí nás ven způsobem, který hraničí až s urážkou. Nějaký pán za námi dokonce vybíhá ven a plive Zpravodajovi pod nohy. Doopravdy.

Ještě včera byli dobrými přáteli, scházeli se, debatovali o aktuálních problémech. Dnes je odkudsi vytrysknuvší vztek nutí zamořovat vzduch nadávkami a okolní prostředí špinit plivanci. Co to je? Proč tak najednou?

Plivající pán, jak jsme zjistili, nebyl vůbec osamocený. Zpravodajův mobilní telefon div neprasknul od vzkazů, posílaných ze všech koutů Čech. Ve své většině to byla poselství jednoznačně urážlivá. Ty mizero, svině, lotře, zrádče a tak dál. Volají lidé, s nimiž se Zpravodaj přátelil. Volají i známí. Volají však i lidé, které Zpravodaj jakživ neviděl. Proč se pro všechny ty známé i neznámé stal tento nepatrný človíček v okamžiku nepřítelem? A odkud znají číslo jeho mobilu? Ve Zlatých stránkách tahle informace není.

ISBN 80-7220-107-7